

Lagrådsremiss

Ett starkt polissamarbete i Tornedalsregionen

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 5 juni 2024

Gunnar Strömmer

Charlotta Fröcklin
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår lagändringar som innebär ett fördjupat operativt polissamarbete i Tornedalsregionen. Förslagen bygger på ett avtal mellan Sverige och Finland och innebär att finska polismän ska få utföra brådskande polisiära uppgifter på svenskt territorium i gränsområdet. I lagrådsremissen föreslås också bestämmelser som möjliggör att finska tjänstevapen förs in i landet och som reglerar de finska polismännens befogenheter.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i inregränslagen (1996:701)	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete	7
3	Ärendet och dess beredning	13
4	Internationellt polissamarbete	13
4.1	Samarbete enligt Schengenkonventionen	13
4.2	Samarbete enligt avtalet med Danmark	14
4.3	Samarbete enligt Prömrådsbeslutet	15
4.4	Samarbete enligt Atlasrådsbeslutet	15
4.5	Samarbete enligt avtalet med Norge	16
4.6	Samarbete enligt avtalet med Finland	17
5	Godkännande och genomförande av avtalet med Finland	18
6	Samarbete enligt avtalet med Finland	22
6.1	Brådskande åtgärder efter begäran	22
6.1.1	Begäran om bistånd – behörig myndighet, förutsättningar och form	22
6.1.2	De finska polismännens uppgifter	24
6.2	Brådskande åtgärder utan begäran	28
6.3	Reglering gällande de finska polismännen	31
6.3.1	Befogenheter	31
6.3.2	Inget krav på dubbel befogenhet	34
6.3.3	Finska polismäns vapen användning	35
6.3.4	Lämplighetskrav	36
6.3.5	Ledning och rapportering	37
6.3.6	Ansvar för tvångsmedel	39
6.3.7	Dokumentation	40
6.3.8	Skyldighet att följa svensk lag och svenska instruktioner	41
6.4	Inget bistånd från särskilda insatsgrupper	42
7	Svenska och finska polismäns ställning vid samarbete enligt avtalet	43
7.1	Straffrättsligt skydd och ansvar	43
7.2	Skadeståndsrättsligt skydd och ansvar	44
7.3	Straffrättslig jurisdiktion	45
7.4	Tillsyn	46
7.5	Arbetsrätt och arbetsmiljö	48
7.6	In- och utförelse av tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning	50
8	Sekretess och personuppgiftsbehandling	52
8.1	Ingen ytterligare sekretessreglering	52
8.2	Ingen ytterligare personuppgiftsreglering	54

9	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	55
10	Konsekvenser av förslagen	55
10.1	Ekonomiska konsekvenser	55
10.2	Övriga konsekvenser	56
11	Författningskommentar	56
11.1	Förslaget till lag om ändring i inregränslagen (1996:701)	56
11.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete	57
Bilaga 1	Avtal mellan Konungariket Sveriges regering och Republiken Finlands regering om polissamarbete i gränsområdet	66
Bilaga 2	Sammanfattning av promemorian Avtal med Finland om polissamarbete i gränsområdet (Ds 2023:16)	76
Bilaga 3	Promemorians lagförslag	78
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna	87

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i inregränslagen (1996:701),
2. lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i inregränslagen (1996:701)

Härigenom föreskrivs att 3 § inregränslagen (1996:701)¹ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2023/24:132 Föreslagen lydelse

3 §²

Den som för in en vara från ett annat EU-land till Sverige ska anmäla varan till Tullverket om varan omfattas av ett förbud mot införsel eller ett villkor för införsel som inte är uppfyllt. Detsamma gäller om varan förs in med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift. En anmälan ska också göras av den som för ut en vara från Sverige till ett annat EU-land, om varan omfattas av ett förbud mot utförsel eller ett villkor för utförsel som inte är uppfyllt. Detsamma gäller om varan förs ut med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift.

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut en vara som avses i 2 § 1, 3, 8, 10 eller 11, eller 14 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, ska dock alltid anmäla varan till Tullverket.

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut en vara som avses i 2 § 1, 3, 8, 10 eller 11, eller 14 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, ska dock alltid anmäla varan till Tullverket. *Detta gäller inte en vara som medförs för tjänsteändamål av en svensk eller utländsk tjänsteman vid samarbete enligt de internationella överenskommelser som avses i 2–4 kap., och 4 b kap. lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete.*

En anmälan ska göras utan dröjsmål till närmaste bemannade tullkontor. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Tullverket får meddela närmare före-

En anmälan ska genast göras till närmaste bemannade tullkontor. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Tullverket får meddela närmare föreskrifter om anmälningskyldigheten.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2024:000.

² Paragrafen fick sin nuvarande beteckning genom 2024:000.

skrifter om anmälningsskyldig-
heten.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete

dels att 1 kap. 3 §, 5 kap. 1 och 4 §§ och rubriken till 5 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 4 b kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §¹

I lagen avses med

– Schengenkonventionen: konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985,

– avtalet med Danmark: avtalet av den 6 oktober 1999 mellan Konungariket Sveriges regering och Konungariket Danmarks regering om polisiärt samarbete i Öresundsregionen,

– Öresundsförbindelsen: den fasta förbindelsen över Öresund som den definieras i artikel 2 i avtalet med Danmark,

– Prümrådsbeslutet: rådets beslut 2008/615/RIF av den 23 juni 2008 om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet,

– Atlasrådsbeslutet: rådets beslut 2008/617/RIF av den 23 juni 2008 om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper,

– avtalet med Norge: avtalet av den 4 september 2018 mellan Sveriges regering och Norges regering om ömsesidigt bistånd mellan polisens särskilda insatsgrupper i krissituationer,

– avtalet med Finland: avtalet av den 19 oktober 2021 mellan Konungariket Sveriges regering och Republiken Finlands regering om polissamarbete i gränsområdet,

– referensuppgifter: registeruppgifter som inte röjer identiteten på en person, antingen i form av en sifferbeteckning och ett fingeravtryck eller en sifferbeteckning och en dna-profil från den icke-kodifierande delen av personens dna,

– CBE-direktivet: Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/413 av den 11 mars 2015 om underlättande av gränsöverskridande informationsutbyte om trafiksäkerhetsrelaterade brott, i den ursprungliga lydelsen,

– VIS-rådsbeslutet: rådets beslut 2008/633/RIF av den 23 juni 2008 om åtkomst till informationssystemet för viseringar (VIS) för sökningar för medlemsstaternas utsedda myndigheter och för Europol i syfte att förhindra, upptäcka och utreda terroristbrott och andra grova brott, och

¹ Senaste lydelse 2020:80.

– avtalet med USA: avtalet av den 16 december 2011 mellan Konungariket Sveriges regering och Amerikas förenta staters regering om ett förstärkt samarbete för att förebygga och bekämpa brottslighet.

4 b kap. Operativt samarbete enligt avtalet med Finland

Brådskande åtgärder efter begäran

1 §

Polismyndigheten får i brådskande fall begära bistånd från Polisstyrelsen i Finland, om det behövs för att i Haparanda kommun, Kiruna kommun, Pajala kommun eller Övertorneå kommun (det svenska gränsområdet) ingripa mot ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv eller hälsa.

2 §

Vid ett ingripande enligt 1 § får en finsk polisman i det svenska gränsområdet vidta de åtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott. En finsk polisman som har påbörjat ett förföljande av en person inom gränsområdet får fortsätta det utanför området om personen kan misstänkas för det brott som begäran avser.

Polismyndigheten ska så snart det är möjligt ta över ingripandet. En finsk polisman får efter detta bistå svenska polismän under deras vägledning.

Brådskande åtgärder utan begäran

3 §

En finsk polisman får ingripa i det svenska gränsområdet utan begäran, om det i hans eller hennes närhet uppstår en situation som innebär omedelbar fara för en enskilds liv eller hälsa och den

faran behöver avvärras innan svenska polismän hinner ingripa.

Den finska polismannen ska så snart det kan ske anmäla ingripandet till Polismyndigheten, som ska bekräfta mottagandet av anmälan och så snart det är möjligt ta över ingripandet.

4 §

Vid ett ingripande enligt 3 § får en finsk polisman vidta de åtgärder som behövs för att avvärra faran.

En finsk polisman får efter att Polismyndigheten har tagit över ingripandet bistå svenska polismän under deras vägledning.

Behöriga tjänstemän

5 §

En finsk polisman får utföra uppgifter i Sverige i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel om han eller hon är lämplig för uppgiften.

Bistånd enligt detta kapitel får inte lämnas av en särskild insatsgrupp.

Befogenheter

6 §

Vid utförande av uppgifter i Sverige i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel har en finsk polisman samma befogenheter som en svensk polisman har enligt polislagen (1984:387) och de befogenheter som en svensk polisman har att

1. verkställa ett beslut om tvångsmedel som har fattats av förundersökningsledaren eller åklagare i enlighet med bestämmelserna i 24–28 kap. rättegångsbalken,

2. hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder enligt 23 kap. 3 § fjärde stycket och 6 § rättegångsbalken,

3. beordra en person att medfölja till förhör och ta med honom eller

hennes till förhöret enligt 23 kap. 8 § rättegångsbalken,

4. omhändertaga elektronisk kommunikationsutrustning från den som ska höras och besluta om kroppsvisitation enligt 23 kap. 9 a § rättegångsbalken,

5. gripa någon enligt 24 kap. 7 § rättegångsbalken,

6. ta föremål i beslag enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken,

7. förbjuda tillträde till ett visst område eller vidta andra åtgärder enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken,

8. göra en husrannsakan enligt 28 kap. 5 § rättegångsbalken,

9. göra en undersökning enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken,

10. besluta om kroppsvisitation samt hålla kvar eller ta med den som ska kroppsvisiteras enligt 28 kap. 13 och 13 a §§ rättegångsbalken, och

11. omhändertaga en person enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m.

Användning av tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning

7 §

En finsk polisman som utför uppgifter i Sverige i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel har samma rätt att använda tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning som en svensk polisman har att använda motsvarande utrustning.

Rapportering och omedelbar prövning

8 §

En finsk polisman som har vidtagit en åtgärd ska så snart det kan ske rapportera den till förmannen för verksamheten.

Polismyndigheten ska omedelbart ta ställning till om ett tvångsmedel som har beslutats av en finsk polisman ska bestå. Åtgärden ska hävas om den är felaktig eller om det inte längre finns skäl för den. Det gäller även vid prövning av ett gripande som ännu inte har anmälts till åklagare.

Ansvar för vidtagna åtgärder

9 §

Från det att en åtgärd har rapporterats enligt 8 § ska Polismyndigheten fullgöra de skyldigheter som enligt lag eller annan författning är förenade med åtgärden.

Dokumentation

10 §

Polismyndigheten ansvarar för att protokoll upprättas över sådana åtgärder som enligt lag eller annan författning ska dokumenteras. En finsk polisman ska bistå Polismyndigheten genom att lämna nödvändiga uppgifter.

En finsk polisman ska anteckna sådana åtgärder som enligt lag eller annan författning ska dokumenteras.

Föreskrifter

11 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om operativt samarbete enligt avtalet med Finland.

5 kap. Gemensamma bestämmelser för operativt samarbete enligt Schengenkonventionen, avtalet med Danmark, Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet och avtalet med Norge

5 kap. Gemensamma bestämmelser för operativt samarbete enligt Schengenkonventionen, avtalet med Danmark, Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet, avtalet med Norge och avtalet med Finland

Utländska tjänstemän ska, när de *utövar befogenheter* enligt denna lag, följa svensk lag och annan författning samt instruktioner som meddelas av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. De ska alltid kunna styrka sin behörighet och identitet.

Bestämmelser om svenska statens skyldighet att ersätta skador som svenska tjänstemän vållar ska inte vara tillämpliga när skadorna vållas i en annan stat i samband med gränsöverskridande övervakning eller förföljande enligt Schengenkonventionen. Detsamma ska gälla när skadorna vållas i samband med samarbete enligt avtalet med Danmark, Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet eller avtalet med Norge.

1 §

Utländska tjänstemän ska, när de *utför uppgifter i Sverige* enligt denna lag, följa svensk lag och annan författning samt instruktioner som meddelas av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. De ska alltid kunna styrka sin behörighet och identitet.

4 §²

Bestämmelser om svenska statens skyldighet att ersätta skador som svenska tjänstemän vållar ska inte vara tillämpliga när skadorna vållas i en annan stat i samband med gränsöverskridande övervakning eller förföljande enligt Schengenkonventionen. Detsamma ska gälla när skadorna vållas i samband med samarbete enligt avtalet med Danmark, Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet, avtalet med Norge eller avtalet med Finland.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

3 Ärendet och dess beredning

I juni 2022 fick en utredare i uppdrag att utreda och föreslå hur ett i oktober 2021 undertecknat avtal om polissamarbete mellan Sverige och Finland ska genomföras i svensk rätt (Ju 2022:E).

Utredaren överlämnade i juni 2023 promemorian Avtal med Finland om polissamarbete i gränsområdet (Ds 2023:16). Avtalet finns i *bilaga 1*. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 2*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 3*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i lagstiftningsärendet (Ju2023/01501).

I denna lagrådsremiss behandlas delar av promemorians lagförslag.

4 Internationellt polissamarbete

Sverige har sedan lång tid tillbaka ett omfattande internationellt samarbete med polis i andra länder och med internationella polisorganisationer. I svensk rätt finns bestämmelser om operativt polisiärt samarbete huvudsakligen i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete och i förordningen (2017:504) med samma namn.

Lagen och förordningen genomför bl.a. bestämmelser om operativt samarbete i den s.k. Schengenkonventionen, dvs. konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985. Författningarna genomför även avtalet av den 6 oktober 1999 mellan Konungariket Sveriges regering och Konungariket Danmarks regering om polisiärt samarbete i Öresundsregionen (avtalet med Danmark) och rådets beslut 2008/615/RIF av den 23 juni 2008 om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet (Prümrådsbeslutet). Även rådets beslut 2008/617/RIF av den 23 juni 2008 om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper (Atlasrådsbeslutet) genomförs genom författningarna. I lagen och förordningen finns också bestämmelser som genomför avtalet av den 4 september 2018 mellan Sveriges regering och Norges regering om ömsesidigt bistånd mellan polisens särskilda insatsgrupper i krissituationer (avtalet med Norge).

4.1 Samarbete enligt Schengenkonventionen

Det operativa polisiära samarbetet enligt Schengenkonventionen avser gränsöverskridande övervakning och förföljande. De svenska reglerna om gränsöverskridande övervakning enligt konventionen ger utländska tjänstemän från Schengenstater rätt att fortsätta en pågående övervakning i Sverige (2 kap. 1 § lagen om internationellt polisiärt samarbete). För detta krävs att det pågår en utredning i den andra staten om ett brott som kan leda till överlämnande eller utlämning, och som huvudregel ska en behörig

svensk myndighet samtycka till gränsöverskridandet. I brådskande fall får övervakning dock fortsätta utan föregående samtycke, om den utländska utredningen avser misstanke om vissa allvarliga brott (2 kap. 2 §). I så fall ska gränsöverskridandet anmälas till en behörig svensk myndighet så snart det är möjligt. Dessutom ska den utländska myndigheten utan dröjsmål begära bistånd i utredningen. Gränsöverskridande övervakning ska upphöra om en behörig svensk myndighet begär det eller, om det rör sig om övervakning utan föregående samtycke, om samtycke inte har lämnats inom fem timmar från gränsöverskridandet (2 kap. 3 §).

För gränsöverskridande förföljanden krävs att den som flyr har upptäckts på bar gärning när han eller hon begår ett brott som kan leda till överlämnande eller utlämning eller att han eller hon har rymt från häkte eller fängelse. Förföljande får fortsätta utan föregående samtycke i vissa brådskande fall eller om svenska tjänstemän inte kunnat ta över förföljandet i tid. De utländska tjänstemännen ska i så fall begära bistånd från en behörig svensk myndighet senast när gränsen passeras. Gränsöverskridande förföljande ska upphöra om en behörig svensk myndighet begär det (2 kap. 4–6 §§).

Om utländska tjänstemän som utför gränsöverskridande förföljande begär det, ska svenska polismän omhänderta den som flyr. De utländska tjänstemännen får stoppa och omhänderta den flyende tills svenska polismän kan överta omhändertagandet eller identifiera honom eller henne. De får också kroppsvisitera den omhändertagne av säkerhetsskäl eller för att söka efter vissa föremål samt omhänderta samma slags föremål och belägga den omhändertagne med handfängsel (2 kap. 8 och 9 §§).

Utländska tjänstemän som utför gränsöverskridande övervakning eller förföljande får bara använda tjänstevapen i nödvärnssituationer (2 kap. 11 §).

4.2 Samarbete enligt avtalet med Danmark

Schengenkonventionen kompletteras för svensk del av avtalet med Danmark. De svenska reglerna som har införts med anledning av avtalet innebär att danska polismän får genomföra gränsöverskridande förföljande i fler fall än enligt Schengenregelverket. Danska polismän får bl.a. fortsätta ett förföljande över Öresundsförbindelsen in i Sverige för varje gärning som hör under allmänt åtal enligt svensk och dansk rätt (3 kap. 1 § lagen om internationellt polisiärt samarbete). En annan skillnad är att danska polismän får inleda ett förföljande på svenskt territorium på Öresundsförbindelsen. Vid ett förföljande har danska polismän samma befogenheter som utländska tjänstemän som genomför gränsöverskridande förföljande enligt Schengenregelverket.

Danska polismän som befinner sig på svenskt territorium på Öresundsförbindelsen får dessutom ingripa mot hot mot den allmänna ordningen och säkerheten där. De har då samma befogenheter som svenska polismän. Om en dansk polisman genomför ett ingripande, gäller bl.a. att Polismyndigheten omedelbart ska underrättas (3 kap. 2 §).

Danska polismän som förföljer eller ingriper får bara använda tjänstevapen i nödvärnssituationer (3 kap. 1 och 2 §§).

4.3 Samarbete enligt Prümrådsbeslutet

Prümrådsbeslutet innehåller bestämmelser om gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet.

De svenska regler om operativt samarbete som har införts med anledning av Prümrådsbeslutet innebär att Polismyndigheten och Säkerhetspolisen får samarbeta med utländska brottsbekämpande myndigheter inom ramen för gemensamma insatser där utländska tjänstemän deltar. Polismyndigheten får också samarbeta med utländska brottsbekämpande myndigheter vid större evenemang och liknande viktiga händelser, katastrofer och allvarliga olyckor som har gränsöverskridande verkningar (4 kap. 1 och 2 §§ lagen om internationellt polisiärt samarbete). Möjligheterna gäller i förhållande till stater som tillämpar de aktuella delarna av rådsbeslutet.

Ett samarbete initieras genom en begäran om bistånd till en behörig myndighet i den andra staten. Bistånd får bara begäras om det är lämpligt och för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller upprätthålla allmän ordning och säkerhet (4 kap. 3 §).

Innan ett samarbete påbörjas ska en överenskommelse ingås med den andra staten. Om överenskommelsen innebär att utländska tjänstemän ska delta i ett samarbete i Sverige, ska överenskommelsen avse en särskild insats som är klart avgränsad och reglera vissa frågor (4 kap. 8 §).

Utländska tjänstemän som deltar i samarbetet ska stå under ledning av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. Om samarbetet sker inom ramen för en gemensam insats, får utländska polismän ges polisiära befogenheter. Befogenheterna ska i regel utövas i närvaro av svenska polismän (4 kap. 9 och 10 §§).

Utländska tjänstemän som har fått polisiära befogenheter har samma rätt som svenska polismän att använda tjänstevapen. Andra utländska tjänstemän får däremot bara använda tjänstevapen i nödvärnssituationer. För att utrustningen ska få användas ska den motsvara den utrustning svenska polismän använder (4 kap. 11 §).

4.4 Samarbete enligt Atlasrådsbeslutet

Prümrådsbeslutet kompletteras av Atlasrådsbeslutet. Atlasrådsbeslutet innehåller bestämmelser om samarbete i krissituationer mellan EU:s medlemsstaters särskilda insatsgrupper.

De svenska regler som har införts med anledning av Atlasrådsbeslutet innebär att Polismyndigheten och Säkerhetspolisen får samarbeta med utländska särskilda insatsgrupper. Samarbetet kan bl.a. bestå i genomförandet av operationer där utländska tjänstemän agerar i en stödfunktion (4 kap. 4 § lagen om internationellt polisiärt samarbete). Möjligheterna gäller i förhållande till stater som tillämpar Atlasrådsbeslutet.

Ett samarbete initieras genom en begäran om bistånd till en behörig myndighet i den andra staten. För att Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen ska få begära bistånd, ska regeringen ha gett sitt medgivande. Kravet gäller inte i vissa brådskande fall, då regeringen i stället ska pröva

om ett redan fattat beslut om att begära bistånd ska undanröjas eller bestå. Bistånd får bara begäras om det är lämpligt och för att förhindra eller på annat sätt ingripa mot en handling som kan utgöra brott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666) eller försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott (4 kap. 5 och 6 §§).

Liksom vid samarbete enligt Prümrådsbeslutet ska ett samarbete föregås av en överenskommelse med den andra staten. Om överenskommelsen innebär att utländska tjänstemän ska delta i samarbete i Sverige, ska överenskommelsen avse en särskild insats som är klart avgränsad och reglera vissa frågor (4 kap. 8 §).

Utländska tjänstemän ska, på samma sätt som vid samarbete enligt Prümrådsbeslutet, stå under ledning av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen vid samarbete enligt Atlasrådsbeslutet. Om samarbetet består i att genomföra vissa insatser och operationer, får utländska tjänstemän som har polisiära befogenheter i sina hemstater ges polisiära befogenheter i Sverige. Till skillnad från vid samarbete enligt Prümrådsbeslutet gäller inte begränsningen att befogenheterna i regel ska utövas i närvaro av svenska polismän (4 kap. 9 och 10 §§). Utländska tjänstemäns vapen-användning regleras dock på motsvarande sätt som vid samarbete enligt Prümrådsbeslutet (4 kap. 11 §).

4.5 Samarbete enligt avtalet med Norge

Norge har inte ingått något avtal med EU om anslutning till Atlasrådsbeslutet. Syftet med avtalet med Norge är att säkerställa ett effektivt samarbete mellan de särskilda insatsgrupperna i Sverige och Norge, så att länderna snabbt ska kunna bistå varandra i samband med hanteringen av krissituationer när uppdraget kan genomföras på ett bättre sätt genom ett sådant samarbete. Avtalet fastställer övergripande ramar och innehåller bestämmelser som ska göra det möjligt att ge bistånd och verka på den andra statens territorium om bistånd begärs.

Avtalets tillämpningsområde avgränsas på samma sätt som Atlasrådsbeslutet genom definitionen av uttrycket krissituation. Med ”krissituation” avses enligt artikel 3 varje situation där en behörig myndighet i en stat har skäl att tro att det föreligger en straffbar handling som innebär ett allvarligt, direkt hot mot personer, egendom, infrastruktur eller institutioner i staten. Sverige kan exempelvis begära bistånd för krissituationer som kan omfatta handlingar som kan utgöra terroristbrott.

En begäran om bistånd av en särskild insatsgrupp kan göras när det anses lämpligt i samband med hanteringen av en krissituation. Begäran kan omfatta operativt stöd och tillhandahållande av utrustning eller expertis. Särskilda insatsgrupper definieras i avtalet som brottsbekämpande myndigheters enheter som är specialiserade på att hantera krissituationer. För svensk del avses en brottsbekämpande enhet som för en enskild insats pekas ut av en behörig svensk myndighet i enlighet med nationell lagstiftning, exempelvis polisens nationella insatsstyrka eller det nationella bombskyddet.

I svensk rätt har bestämmelserna i avtalet med Norge genomförts på samma sätt som motsvarande bestämmelser i Atlasrådsbeslutet (se 4 a kap. lagen om internationellt polisiärt samarbete och 4 a kap. förordningen om internationellt polisiärt samarbete).

Vid tillämpning av avtalet med Norge gäller att norska polismän som ges polisiära befogenheter i Sverige ska ha samma rätt att använda tjänstevapen och annan utrustning som svenska polismän.

4.6 Samarbete enligt avtalet med Finland

Sveriges och Finlands regeringar ingick i oktober 2021 ett avtal om polissamarbete i gränsområdet (avtalet av den 19 oktober 2021 mellan Konungariket Sveriges regering och Republiken Finlands regering om polissamarbete i gränsområdet, herefter benämnt avtalet med Finland). Syftet med avtalet är enligt artikel 1 att fördjupa polissamarbetet i gränsområdet mellan länderna och därigenom förbättra förutsättningarna för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott. Gränsområdet utgörs av de svenska och finska kommuner i Tornedalsregionen som gränsar mot det andra landet. Polismyndigheten i Sverige och Polisstyrelsen i Finland är enligt artikel 2 centralmyndigheter enligt avtalet. De ska utse lokala kontaktställen för brådskande åtgärder enligt artiklarna 3 och 4 och informera varandra om dessa.

Enligt artikel 3 får en polisman, på begäran av värdlandets lokala kontaktställe, korsa gränsen och vidta alla provisoriska åtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott. En sådan begäran kan göras om det behövs brådskande bistånd för att ingripa i gränsområdet mot ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet.

Enligt artikel 4 får polismän i brådskande situationer, utan begäran från värdlandet, korsa gränsen och i gränsområdet vidta alla provisoriska åtgärder som behövs för att avvärja omedelbar fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet. Detta gäller endast om det finns en risk för att faran ska förverkligas innan värdlandets tjänstemän hinner anlända och agera. Polismän som korsar gränsen ska utan dröjsmål anmäla detta till värdlandets lokala kontaktställe, som ska bekräfta mottagandet av anmälan och utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för att avvärja faran och ta över insatsen.

Polismän som korsar gränsen med stöd av artiklarna får agera på egen hand tills värdlandets polismän anländer. Därefter får de bistå värdlandets tjänstemän under deras vägledning och, i regel, i deras närvaro. Polismännen ska, så snart det går, rapportera provisoriska åtgärder som de vidtagit. De ska enligt artikel 6 agera i enlighet med värdlandets lag och inom ramen för de befogenheter som de har enligt hemlandets lagstiftning. De ska följa instruktioner som meddelas av värdlandets lokala kontaktställe eller polismän som har befälet på plats, när sådana instruktioner är tillgängliga. Värdlandet ska ansvara för tjänstemännens handlingar. De behöriga tjänstemännen ska, inom ramen för de befogenheter som de har enligt hemlandets lagstiftning, ha samma rätt att använda våld som värdlandets tjänstemän.

Av artikel 7 framgår att polismännen får använda sina nationella tjänsteuniformer i värdlandet. De får vidare inneha tjänstevapen, ammunition och utrustning i enlighet med hemlandets lagstiftning. Polismännen ska, inom ramen för de befogenheter som de har enligt hemlandets lagstiftning, ha samma rätt att använda vapen, ammunition och utrustning som värdlandets tjänstemän. Om polismän som verkar inom det andra landets territorium använder motorfordon ska samma trafikbestämmelser gälla för dem som för värdlandets tjänstemän.

Länderna ska enligt artikel 8 ansvara för att alla dess respektive polismän som deltar i samarbetet har den kompetens, de kunskaper och den utrustning som krävs för uppgiften. Länderna ska samarbeta när det gäller samordning och anordnande av gemensam utbildning i de fall där det är möjligt. De ska också ge varandra stöd när det gäller tillhandahållande av lämpligt utbildningsmaterial om nationell lagstiftning av betydelse för avtalet.

I artiklarna 9–12 finns bestämmelser om polismännens straff- och skadeståndsrättsliga ansvar, deras tjänsterättsliga ställning, disciplinansvar och reglering av driftskostnader. Enligt artikel 13 ska tvister om tolkningen eller tillämpningen av avtalet lösas genom förhandling mellan länderna. Av artikel 15 framgår att bestämmelserna i avtalet endast gäller i den mån de är förenliga med EU-rätten och att de inte inverkar på tillämpningen av befintliga internationella överenskommelser som Sverige och Finland har ingått med varandra eller med ett tredjeland. I artiklarna 14 och 16–18 finns bestämmelser om ändringar i och uppsägning av avtalet, ikraftträdande och utvärdering.

Avtalet träder enligt artikel 17 i kraft den första dagen av den andra månaden efter mottagandet av det sista meddelandet mellan parterna, på diplomatisk väg, i vilket anges att de nationella rättsliga kraven för att avtalet ska träda i kraft är uppfyllda.

Finska riksdagen har godkänt avtalet (RP 92/2023 rd). Finland har genomfört avtalet i huvudsak genom s.k. inkorporering, dvs. att riksdagen slagit fast att avtalet gäller som finsk lag.

5 Godkännande och genomförande av avtalet med Finland

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner avtalet med Finland.

Avtalet ska genomföras genom bestämmelser i lagen om internationellt polisiärt samarbete.

Det ska av lagen framgå att det kan finnas ytterligare bestämmelser om samarbete enligt avtalet i föreskrifter på lägre nivå än lag.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Riksdagens ombudsmän* understryker vikten av att det kan säkerställas att samarbetet inte får en negativ påverkan på enskildas rättssäkerhet, särskilt med beaktande av

skillnaderna mellan Sverige och Finland vad gäller språk, lagstiftning och användningen av skjutvapen. *Umeå universitet* pekar också på språket som en särskild utmaning och menar att det behöver säkerställas att språkförbistringar eller olikheter i rutiner och arbetsmetoder inte leder till missförstånd.

Skälen för regeringens förslag

Godkännande av internationella överenskommelser

Enligt 10 kap. 1 § regeringsformen är det regeringen som ingår överenskommelser med andra stater eller med mellanfolkliga organisationer. I 10 kap. 3 § regeringsformen finns bestämmelser som garanterar riksdagen ett inflytande över viktigare utrikespolitiska avgöranden. Riksdagens godkännande av en internationell överenskommelse krävs om överenskommelsen förutsätter att en lag ändras eller upphävs eller att en ny lag stiftas eller om den i övrigt gäller ett ämne som riksdagen ska besluta om.

Förutsättningar för att överlåta polisiära uppgifter till en annan stat

Den folkrättsliga utgångspunkten när det gäller verkställande jurisdiktion är att enbart polis på det berörda territoriet har befogenhet att utöva tvång mot enskilda eller på andra sätt utöva myndighet. Regeringsformen bygger på samma princip, dvs. att förvaltningsuppgifter på svenskt territorium ska fullgöras av svenska myndigheter. Utländska polismän får i princip inte bedriva polisverksamhet på svenskt territorium annat än i form av biträde åt svensk polis, och alltid i närvaro av svenska polismän (se JO 2005/06 s. 113 f.).

Regeringsformen medger dock att riksdagen beslutar om avsteg från dessa utgångspunkter. Enligt 10 kap. 8 § regeringsformen kan riksdagen till en annan stat överlåta bl.a. förvaltningsuppgifter som inte direkt grundar sig på regeringsformen. Ett sådant bemyndigande kan enligt förarbetena vara aktuellt framför allt i sådana fall då det inte är fråga om ett generellt beslut om överlåtelse av uppgifter av en viss typ utan beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgifter i särskilda fall (se prop. 1984/85:61 s. 17). Ett exempel på sådan reglering är 4 kap. 7 § lagen om internationellt polisiärt samarbete enligt vilken regeringen, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen får överlåta förvaltningsuppgifter till andra stater vid samarbete enligt Prömrådsbeslutet och Atlasrådsbeslutet.

Uppgifter som inte innefattar myndighetsutövning får överlåtas genom riksdagsbeslut med enkel majoritet. Om uppgiften innefattar myndighetsutövning ska riksdagens beslut fattas i den ordning som anges i 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Det innebär att det krävs att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för det. Beslut kan också fattas i den ordning som enligt 8 kap. 14 § regeringsformen gäller för stiftande av grundlag.

All tjänsteutövning av myndighetspersoner innefattar inte myndighetsutövning. Utmärkande för myndighetsutövning brukar anses vara att det rör sig om beslut eller andra åtgärder som ytterst är uttryck för samhällets maktbefogenheter. Åtgärderna ska komma till stånd och få sina rättsverkningar mot den enskilde i kraft av offentligrättsliga regler. En åtgärd ska vidare beslutas ensidigt av det allmännas företrädare, och av ett rätts-

subjekt som intar en monopolställning på så sätt att ingen enskild kan vidta samma åtgärd med motsvarande verkan. (Se t.ex. prop. 1999/2000:64 s. 94.)

Vid tillämpningen av 10 kap. 8 § regeringsformen är begreppet myndighetsutövning emellertid inte begränsat till endast myndighetsutövning mot en enskild. Det avser även uppgifter vilkas utövande på ett ingripande sätt påverkar svenska allmänna eller enskilda intressen, och som därför ur suveränitetssynpunkt i princip bör förbehållas svenska organ. För att en överlåtelse av förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning ska uppstå, har det ansetts tillräckligt att en åtgärd som utgör myndighetsutövning tillåts utföras av en annan stats behöriga organ på svenskt territorium. Att myndighetsutövningen avser utövande av den utländska statens myndighet saknar betydelse. (Se bl.a. prop. 2019/20:110 s. 16)

De flesta slag av polisiära ingripanden utgör myndighetsutövning och får inte utan ett beslut om överlåtelse enligt 10 kap. 8 § regeringsformen företas av utländska tjänstemän, även om de står under ledning av svensk polis (se prop. 2007/08:83 s. 30).

Avtalet med Finland bör godkännas av riksdagen

Att på svenskt territorium ingripa mot brott och andra farosituationer är en svensk förvaltningsuppgift som tillkommer bl.a. Polismyndigheten. Ett genomförande av avtalet med Finland förutsätter att Polismyndighetens uppgift delvis överläts till Finland. Det är riksdagen som beslutar om sådana överlåtelser (10 kap. 8 § regeringsformen).

Utgångspunkten är att Polismyndigheten ska klara av sitt uppdrag på egen hand. En utmaning i gränsområdet mellan Sverige och Finland är dock att det kan ta lång tid för polisen att ta sig till platser utanför länets centralorter, t.ex. för att ingripa mot pågående brott. För att resurserna ska kunna användas på ett effektivt sätt vore det därför värdefullt om finsk polis kunde ingripa på svenskt territorium i avvaktan på att svensk polis kan komma till platsen.

Att säkerställa en förmåga att snabbt kunna ingripa mot allvarliga brottsliga angrepp är en central uppgift för statsmakterna. Som anges i promemorian ger avtalet med Finland bättre förutsättningar för Polismyndigheten att fullgöra sitt uppdrag. Bistånd med stöd av avtalet skulle sannolikt aktualiseras högst en handfull gånger per år. Att t.ex. allvarliga våldsbrott kan avbrytas eller lagföras skulle samtidigt innebära betydande vinster för rättstryggheten.

En förutsättning för godkännande av ett avtal om polisiärt samarbete är, som *Riksdagens ombudsmän* påpekar, att det kan genomföras i svensk rätt på ett sätt som upprätthåller grundläggande principer om rättssäkerhet, såväl i förhållande till de enskilda som blir föremål för polisens ingripanden som i förhållande till polismännen själva. En utgångspunkt enligt avtalet med Finland är att finska polismän som utför uppgifter i Sverige står under Polismyndighetens ledning och att eventuell användning av tvång eller våld ska ske inom ramen för de regler som gäller för svenska polismän i motsvarande situationer (artikel 6 och 9 i avtalet med Finland). Som framgår av promemorian finns det dessutom

betydande likheter i regleringen av polisens befogenheter i Sverige respektive Finland.

Vid införandet av en ordning som ger finsk polis befogenhet att utöva myndighet på svenskt territorium är det, som *Umeå universitet* framhåller, angeläget att säkerställa att samarbetet kan genomföras på ett ändamålsenligt sätt. Det är viktigt att beakta språkskillnaderna och de olika förutsättningar som finns i Sverige och Finland i fråga om användningen av skjutvapen.

När det gäller utmaningarna kring språk anges det i promemorian att en klar majoritet av de finska polismän som tjänstgör i gränsområdet inte behärskar svenska i sådan utsträckning att de kan föra en dialog på svenska vid ett ingripande. Enligt finländska polisförvaltningsförordningen (158/1996) krävs emellertid att en polisman som hör till manskapet vid polisinsättningen i Lappland har nöjaktig förmåga att förstå svenska (jfr RP 92/2023 rd). Regeringen konstaterar att det inte kan uteslutas att en finsk polis som utför uppgifter i Sverige i enlighet med avtalet i vissa fall kan komma att behöva kommunicera på t.ex. engelska. Detta blir även fallet vid samarbete enligt Schengenkonventionen, Prümrådsbeslutet och Atlasrådsbeslutet.

Enligt artikel 8 i avtalet med Finland ska vardera parten ansvara för att alla deras behöriga tjänstemän som deltar i samarbetet har den kompetens, de kunskaper och den utrustning som krävs för uppgiften. Polismyndigheterna kommer säkerställa att de polismän som är aktuella för att utföra uppgifter enligt avtalet har tillräckliga språkkunskaper. Av den finländska propositionen om godkännande och sättande i kraft av avtalet framgår att sådana uppgifter som avses i avtalet i praktiken kommer att skötas endast av sådana polismän som frivilligt har genomfört en viss slags utbildning och som har visat på förmåga att i praktiken klara av uppgifterna (se RP 92/2023 rd, s. 9). Målsättningen verkar därutöver vara att en finsk polisman som utför uppgifter i Sverige ska ha tillräckliga kunskaper i svenska för att t.ex. ett samtal som kräver användning av tvångsmedel ska kunna ske på svenska (jfr RP 92/2023 rd, s. 11). Regeringen bedömer mot denna bakgrund att samarbetet kan genomföras på ett ändamålsenligt sätt trots språkskillnaderna.

Det finns, som redovisas närmare i promemorian, vissa skillnader mellan länderna vad gäller förutsättningarna för användning av tjänstevapen. Det bör i detta sammanhang framhållas att det pågår ett arbete med att se över i vilka situationer och under vilka förutsättningar som polisen får använda skjutvapen. Den 5 september 2023 överlämnades promemorian Polisens rätt att skjuta – En ny reglering om laga befogenhet att använda skjutvapen (Ds 2023:25). I promemorian föreslås en reglering av rätten att använda skjutvapen med stöd av laga befogenhet som i större utsträckning överensstämmer med den finska regleringen än vad som är fallet i dag. Förslagen bereds inom Regeringskansliet. Till detta kan läggas att en finsk polisman som utför uppgifter enligt avtalet med Finland kommer att genomgå utbildning om det svenska regelverket (jfr RP 92/2023 rd, s. 11). Regeringen bedömer att samarbetet kan genomföras på ett ändamålsenligt sätt även med beaktande av de skillnader som för närvarande finns vad gäller användningen av tjänstevapen.

Sammanfattningsvis är det regeringens bedömning att avtalet med Finland innebär en angelägen förstärkning av polisens förmåga att bl.a.

ingripa mot allvarliga brott i gränsregionen, att det inte finns några konstitutionella hinder mot att genomföra avtalet i svensk rätt och att det är möjligt att upprätthålla grundläggande principer om rättssäkerhet vid samarbete enligt avtalet. Riksdagen bör därför godkänna avtalet.

Genomförande av avtalet

Avtalet med Finland bör genomföras i svensk rätt på samma sätt som tidigare överenskommelser om internationellt polisiärt samarbete, dvs. genom att svensk rätt ändras så att den står i överensstämmelse med åtagandena enligt avtalet.

För att finsk polis ska kunna utföra de uppgifter som överläts enligt avtalet behöver de ges befogenheter att ingripa med tvångsmedel mot enskilda. Bestämmelser om sådana befogenheter får enligt 2 kap. 20 § och 8 kap. 2 § 2 regeringsformen endast föreskrivas i lag.

I svensk rätt regleras internationellt polissamarbete till stor del i lagen om internationellt polisiärt samarbete. Det har varit en uttalad ambition att i så stor utsträckning som möjligt samla regler om internationellt samarbete i en och samma lag (se prop. 1999/2000:64 s. 85). Även samarbete enligt avtalet med Finland bör regleras i lagen om internationellt polisiärt samarbete och då i ett nytt kapitel.

Liksom när det gäller de andra samarbeten som regleras i lagen om internationellt polisiärt samarbete bör det framgå av en upplysningsbestämmelse att det kan finnas ytterligare bestämmelser i föreskrifter på lägre nivå än lag.

6 Samarbete enligt avtalet med Finland

6.1 Brådskande åtgärder efter begäran

6.1.1 Begäran om bistånd – behörig myndighet, förutsättningar och form

Regeringens förslag: Polismyndigheten ska i brådskande fall få begära bistånd från Polisstyrelsen i Finland, om det behövs för att i Haparanda kommun, Kiruna kommun, Pajala kommun eller Övertorneå kommun (det svenska gränsområdet) ingripa mot ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv eller hälsa.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att innebörden av uttrycken gränsområdet, den finska polismyndigheten och finsk polisman ska tydliggöras genom dynamiska hänvisningar till avtalet. I promemorian lämnas vidare förslag om att det ska föreskrivas i lag att Polismyndigheten i begäran i möjligaste mån ska ange vilka närmare åtgärder som ska vidtas. Enligt promemorians förslag ska finsk polis få ingripa i gränsområdet mot allvarliga brott som innebär en risk för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 3 i avtalet med Finland får en behörig tjänsteman, på begäran av värdlandets lokala kontaktställe, korsa gränsen och vidta alla provisoriska åtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott. En sådan begäran kan göras om det behövs brådskande bistånd för att ingripa i gränsområdet mot ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet. En begäran kan göras muntligen eller skriftligen med användning av alla tillgängliga tekniska medel och ska, i möjligaste mån, närmare ange vilka provisoriska åtgärder som ska vidtas. Det lokala kontaktstället i det land som har mottagit begäran får bevilja eller avslå den eller, om det är möjligt, föreslå en annan typ av bistånd. Gränsområdet definieras i artikel 1 i avtalet med Finland som området inom kommunerna Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå i Sverige samt området inom kommunerna Enontekis, Kolari, Muonio, Pello, Torneå och Övertorneå i Finland.

Som allmänna förutsättningar för en begäran enligt artikel 3 gäller att det ska finnas ett behov av bistånd för att ingripa mot ett brott i gränsområdet. Det ska alltså föreligga en situation i gränsområdet som innefattar ett misstänkt brott och som svensk polis inte har möjlighet att omgående ingripa mot på egen hand. I promemorian föreslås att det nya kapitlet i lagen inleds med dynamiska definitioner med hänvisning till avtalet för att undvika behovet av lagändringar om definitionen av gränsområdet i avtalet ändras vid en eventuell framtida omförhandling. Regeringen bedömer att det är tillräckligt att de kommuner som utgör det svenska gränsområdet anges i lagen. Det svenska gränsområdet bör alltså definieras som Haparanda kommun, Kiruna kommun, Pajala kommun och Övertorneå kommun. Det behöver enligt regeringens mening inte införas en definition i lagen av vad som avses med den finska polismyndigheten eller en finsk polisman.

Artikel 3 innehåller, utöver de allmänna förutsättningarna, kvalificerande rekvisit som begränsar utrymmet att begära bistånd; biståndsbehovet ska vara brådskande och avse ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet.

Att biståndsbehovet ska vara brådskande innebär enligt regeringens mening att situationen måste vara sådan att ett ingripande inte bedöms kunna anstå till dess att Polismyndigheten kan hantera den med egna resurser. Eftersom det enligt avtalet krävs att situationen ska innefatta ett allvarligt brott som innebär fara för enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet torde det normalt inte råda någon tvekan om att biståndsbehovet brådskar. Det kan dock förekomma situationer där faran inte är så överhängande att biståndsbehovet kan anses brådskande i avtalets mening. Ett exempel på en sådan är när svensk polis får kännedom om ett allvarligt brott på förberedelsestadiet. Uttrycket ”i brådskande fall” används bl.a. om förutsättningar för gripande i 24 kap. 7 § rättegångsbalken. Uttrycket bör också användas i detta sammanhang och Polismyndigheten bör därmed, i brådskande fall, få begära bistånd från Polisstyrelsen i Finland.

Endast brott som innebär fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet kan enligt avtalet aktualisera bistånd. Det innebär att bistånd oavsett brottets allvar inte kan lämnas för att ingripa mot t.ex. narkotikabrott eller stölder. Det krävs dock inte att den som utsätts för fara är det primära angreppsobjektet för brottet. Även brott som typiskt sett

riktar sig mot en mer obestämd krets av människor och där det för straffansvar är tillräckligt med en fara för denna krets omfattas av avtalet. Detsamma gäller brott med det primära skyddsintresset att värna rikets styrelseskick och oberoende.

Uttrycket allvarligt brott förekommer som anges i promemorian i ett antal svenska författningar och har då en innebörd som varierar beroende på kontext. I avtalet finns en icke uttömmande exemplifiering av vissa brottstyper som kan aktualisera bistånd: närmare bestämt våldtäkt, rån, grov misshandel, mord, terroristbrott och situationer där en offentlig tjänsteman utsätts för ett allvarligt hot. Straffskalorna för dessa brottstyper skiljer sig åt. Regeringen anser, i likhet med den bedömning som görs i promemorian, att det inte är lämpligt att göra en uttrycklig koppling till t.ex. ett lägsta konkreta straffvärde för att beskriva vad som avses med uttrycket allvarligt brott i lagen. En utgångspunkt för bedömningen av om det är fråga om ett allvarligt brott kan dock vara att det rör sig om ett konkret brott med ett straffvärde motsvarande minst fängelse i sex månader. Även andra omständigheter än straffvärdet bör dock vara relevanta att beakta vid bedömningen.

Sammantaget bör den svenska regleringen av förutsättningarna för att begära bistånd i huvudsak formuleras i enlighet med avtalets lydelse. Uttrycket fysisk integritet, som används i avtalet, förekommer endast i mycket begränsad utsträckning i svensk rätt. Regeringen kan inte se att uttrycket tillför något i förhållande till rekvisiten ”liv eller hälsa”. Enligt regeringens mening är det tillräckligt att det i lag föreskrivs att Polismyndigheten i brådskande fall får begära bistånd av Polisstyrelsen i Finland, om det behövs för att ingripa i gränsområdet mot ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv eller hälsa.

I motsats till promemorian anser regeringen inte att det i lag behöver regleras att Polismyndigheten i begäran i möjligaste mån ska ange vilka närmare åtgärder som ska vidtas. Polismyndigheten ska enligt artiklarna 2 och 3 i avtalet med Finland utse ett lokalt kontaktställe som bl.a. ska ansvara för framställningar om bistånd. Föreskrifter om det lokala kontaktstället och dess uppgifter kan meddelas i förordning eller myndighetsföreskrifter. I lag bör det endast anges att det är Polismyndigheten som får begära bistånd.

6.1.2 De finska polismännens uppgifter

Regeringens förslag: Vid ett ingripande efter en begäran om bistånd ska en finsk polisman i det svenska gränsområdet få vidta de åtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott. En finsk polisman som har börjat förfölja en person inom gränsområdet ska få fortsätta förföljandet utanför området om personen kan misstänkas för det brott som begäran avser.

Polismyndigheten ska så snart det är möjligt ta över ingripandet. När så har skett ska finska polismän få bistå de svenska polismännen under deras vägledning.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. Promemorian föreslår att finska polismän ska få vidta de åtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet och utreda brott, men inte förebygga och upptäcka brott. Promemorian föreslår dessutom att finska polismän, efter att svenska polismän har tagit över ingripandet, ska få bistå de svenska polismännen under deras vägledning och, i regel, i deras närvaro. Det lämnas också förslag om att uttrycket landsgräns ändras till landgräns i vissa bestämmelser i lagen om internationellt polisiärt samarbete.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag

Avtalets innehåll

Enligt artikel 3 i avtalet med Finland får finska polismän på begäran av det svenska lokala kontaktstället korsa gränsen och vidta alla provisoriska åtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott. De får agera på egen hand tills svensk polis anländer. Därefter får de bistå de svenska polismännen under deras vägledning och, i regel, i deras närvaro.

De finska polismännens uppgifter

Till Polismyndighetens uppgifter hör, enligt 2 § polislagen (1984:387) att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet och andra störningar av den allmänna ordningen eller säkerheten samt utreda och beivra brott som hör under allmänt åtal. I svensk rätt har uttrycket allmän ordning och säkerhet använts under lång tid i olika polisrättsliga författningar. Uttrycket, som inte har någon legaldefinition, är vittomfattande och svårdefinierat. Av 1 § polislagen följer bl.a. att polisens arbete syftar till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. I bestämmelsen används uttrycket upprätthålla allmän ordning och säkerhet för att ge uttryck för polisverksamhetens ändamål och då som ett begrepp som omfattar såväl brottsutredning och annan brottsbekämpande verksamhet som olika former av övervakning.

I andra sammanhang har uttrycket emellertid ofta en snävare betydelse. Det används då som ett samlingsbegrepp för en viss del av polisens verksamhet och uppgifter. Ett exempel på detta är bestämmelsen i 1 kap. 2 § brottsdatalogen (2018:1177) där det föreskrivs att lagen gäller vid behandling av personuppgifter som utförs av behöriga myndigheter i syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, verkställa straffrättsliga påföljder och upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Ett annat exempel är bestämmelsen i 4 kap. 3 § lagen om internationellt polisiärt samarbete enligt vilken bistånd enligt artiklarna 17 och 18 i Prümrådsbeslutet får begäras om det är lämpligt och för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller upprätthålla allmän ordning och säkerhet.

Bistånd enligt artikel 3 i avtalet med Finland avser polisiär utryckningsverksamhet bestående i att ingripa mot ett brott som kräver omedelbara insatser. Mot den bakgrunden, och då uppgiften att utreda, förebygga och

upptäcka brott anges separat i artikeln, får – när det används i avtalet – uttrycket upprätthålla allmän ordning och säkerhet närmast anses ha den betydelse som det har inom ramen för samarbetet enligt Prümrådsbeslutet. Den primära uppgiften för de finska polismännen är att ingripa mot den störning av den allmänna ordningen och säkerheten som det aktuella brottet innebär, men de bör även ha till uppgift att övervaka den allmänna ordningen och säkerheten på platsen samt ingripa mot störningar av densamma. Det kan t.ex. handla om att dirigera om trafiken eller avvisa eller omhändertaga personer som befinner sig i anslutning till en brottsplats. Enligt regeringens mening beskriver och avgränsar uttrycket upprätthålla allmän ordning och säkerhet på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt de finska polismännens uppgifter.

De finska polismännen ska enligt avtalet också vidta de provisoriska åtgärder som behövs för att utreda brott. Med ”utreda brott” avses som utgångspunkt att genomföra förundersökning enligt bestämmelserna i rättegångsbalken. Avtalet avser emellertid inte rättsligt samarbete, utan vad som avses i denna del är att de finska polismännen ska ha till uppgift att vidta de initiala brottsutredande åtgärder som behövs för att så långt möjligt säkerställa att brottet ska kunna utredas av svensk polis.

Verksamhet för att förebygga och upptäcka brottslig verksamhet bedrivs – enligt den betydelse dessa uttryck har i ett svenskt polisrättsligt sammanhang – i ett skede där det inte finns någon konkret uppgift om att ett bestämt brott har begåtts (se t.ex. prop. 2016/17:139 s. 45 och prop. 2010/11:129 s. 110). Sådan verksamhet omfattar bl.a. underrättelseverksamhet. Eftersom bistånd enligt artikel 3 avser utryckningsverksamhet kommer det i regel inte att bli aktuellt för en finsk polisman att vidta den typen av åtgärder. I stället kommer det i första hand att handla om att finska polismän bistår med att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt utreda brott. För att avtalet ska vara enkelt att tillämpa för de finska polismän som lämnar bistånd till Sverige finns det enligt regeringen emellertid skäl att inte begränsa lagen i förhållande till avtalet. Regeringen anser därför, till skillnad från vad som föreslås i promemorian, att de finska polismännens uppgifter enligt lagen bör formuleras så att de överensstämmer med avtalet. Vid ett ingripande efter en begäran från Polismyndigheten ska en finsk polisman alltså i det svenska gränsområdet få vidta de åtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott.

Att en åtgärd är provisorisk innebär att den ska fungera under en övergångstid. En polisman beslut om gripande eller beslag är exempel på sådana tvångsmedel som per definition är provisoriska i det att de gäller i avvaktan på att en åklagare respektive en undersökningsledare tar ställning till anhållande- respektive beslagsfrågor. I sammanhanget måste emellertid uttrycket ”provisorisk” anses inbegripa även åtgärder som är slutliga men som i avvaktan på att svensk polis kan ta över insatsen är nödvändiga att vidta som ett led i uppgiften att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt utreda brott. Exempel på sådana åtgärder är avlägsnande enligt 13 § polislagen och kroppsvisitation enligt bestämmelserna i polislagen eller rättegångsbalken. Ett lämpligt sätt att låta begränsningen till provisoriska åtgärder komma till uttryck i den svenska regleringen är att föreskriva att en finsk polisman får vidta de åtgärder som behöver vidtas i avvaktan på att Polismyndigheten kan ta över ingripandet.

En särskild fråga är hur en finsk polisman ska förhålla sig till brott, ordningsstörningar och olyckor som han eller hon bevitnar i samband med ingripandet men som är fristående från den situation som har föranlett begäran om bistånd. Ur allmänhetens perspektiv torde det framstå som besynnerligt om en finsk polisman som befinner sig på en viss plats skulle vara förhindrad att ingripa i sådana situationer. Om den fristående situationen innebär fara för en enskilds liv eller hälsa kan en finsk polisman emellertid ingripa med stöd av artikel 4, som omfattar även andra situationer än allvarliga brott (se avsnitt 6.2). Skulle det i stället vara fråga om t.ex. en narkotikaöverlåtelse eller en stöld har den finska polismannen samma rätt som envar att gripa och skyddsvisitera den misstänkte (se 24 kap. 7 § rättegångsbalken). Regeringen anser därför att det inte behöver införas några särskilda bestämmelser beträffande rätten för en finsk polisman att ingripa mot andra situationer än den som har föranlett begäran om bistånd.

I normalfallet kommer en finsk polisman att behöva korsa gränsen till Sverige för att lämna begärt bistånd. Det kan emellertid även förekomma situationer där en finsk polisman redan befinner sig på svenskt territorium när han eller hon får i uppdrag att lämna bistånd, t.ex. inom ramen för gränsöverskridande övervakning eller förföljande. Det vore inte rimligt om en finsk polisman i en sådan situation skulle vara förhindrad att lämna bistånd. Uttrycket ”får korsa gränsen” i artikel 3 bör därför inte förstås som en förutsättning för bistånd utan i stället som ett sätt att ge uttryck för biståndets gränsöverskridande natur. För att den svenska regleringen ska vara tydlig på denna punkt bör det anges att en finsk polisman får vidta åtgärder i det svenska gränsområdet. Rätten att vidta åtgärder i gränsområdet inbegriper även en rätt att korsa gränsen.

Geografisk avgränsning

En förutsättning för en begäran om bistånd är att den situation som ger upphov till begäran är lokaliserad till gränsområdet. Även om det inte uttryckligen framgår av avtalet bör utgångspunkten vara att en finsk polismanns rätt att agera på svenskt territorium ska gälla inom gränsområdet. Det kan dock förekomma att en person som kan misstänkas för det brott som biståndsbegäran avser flyr från platsen innan en finsk polisman har hunnit ingripa mot honom eller henne. Regeringen instämmer därför i bedömningen som görs i promemorian om att intresset av att säkerställa lagföring medför att en finsk polisman i en sådan situation bör vara oförhindrad att förfölja den misstänkte även utanför gränsområdet.

I artikel 5 i avtalet med Finland anges att bestämmelserna i Schengenregelverket är tillämpliga på gränsöverskridande övervakning och förföljande. I artikeln anges vidare att det förtydligas att gränsöverskridande förföljande över landgränser omfattar förföljande över flod- och insjögränser. I promemorian görs bedömningen att gränsöverskridande förföljande får ske över flod- och insjögränser. Rekvisitet landsgräns bör enligt förslaget i promemorian ändras till landgräns i vissa bestämmelser i lagen om internationellt polisiärt samarbete för att förtydliga detta. Regeringen instämmer i vad promemorian har kommit fram till, dvs. att

förföljande enligt gällande rätt får ske över flod- och insjögränser. Regeringen ser dock inget behov av att ändra lagen för att förtydliga detta.

Skyndsamt övertagande av ingripandet

Enligt artikel 3 i avtalet med Finland ska värdlandet utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för att avvärja den situation som gav upphov till en begäran om bistånd och ta över insatsen. Kravet innebär att Polismyndigheten utan dröjsmål ska ställa de resurser till förfogande som krävs för att myndigheten på egen hand ska kunna fullgöra de uppgifter som de finska polismännen temporärt utför på svenskt territorium. Denna skyldighet är central för att i möjligaste mån begränsa varaktigheten av utländsk myndighetsutövning på svenskt territorium. Regeringen anser dock att det inte är nödvändigt att det framgår av lagen att Polismyndigheten ska vidta de åtgärder som behövs för att avvärja den situation som gav upphov till begäran. Det är tillräckligt att det framgår att Polismyndigheten så snart det är möjligt ska ta över ingripandet. I promemorian används uttrycket insats. I polisiära sammanhang används ”insats” vanligtvis om större händelser där viss organisering sker, t.ex. genom inrättande av särskilda ledningsfunktioner. Regeringen anser att uttrycket ingripande, som är det som används i polislagen och polisförordningen (1998:1558), i stället bör användas i lagen.

Promemorian föreslår att finska polismän, efter att ingripandet har tagits över, ska få bistå de svenska polismännen under deras vägledning och ”i regel i deras närvaro”. Det sistnämnda uttrycket förekommer både i artikel 3 i avtalet med Finland och i Prövrådsbeslutet (se 3 kap. 10 § lagen om internationellt polisiärt samarbete). Regeringen anser att svenska polismän som utgångspunkt bör utöva vägledningen i de finska polismännens närvaro. Samtidigt bygger avtalet med Finland på att de polismän som lämnar bistånd i viss mån ska kunna utföra sina uppgifter självständigt. Regeringen anser därför att det är tillräckligt att det i lagen anges att finska polismän, efter att ingripandet har tagits över av Polismyndigheten, ska få bistå svenska polismän under deras vägledning.

6.2 Brådskande åtgärder utan begäran

Regeringens förslag: En finsk polisman ska utan begäran få ingripa i det svenska gränsområdet, om det i hans eller hennes närhet uppstår en situation som innebär omedelbar fara för en enskilds liv eller hälsa och den faran behöver avvärjas innan svenska polismän hinner ingripa.

Den finska polisman som ingriper ska så snart det kan ske anmäla ingripandet till Polismyndigheten, som ska bekräfta mottagandet av anmälan och så snart det är möjligt ta över ingripandet.

Vid ett ingripande utan föregående begäran ska en finsk polisman få vidta de åtgärder som behövs för att avvärja faran. Efter att Polismyndigheten har tagit över ingripandet ska finska polismän få bistå svenska polismän under deras vägledning.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Enligt promemorians förslag ska finsk polis få ingripa i gränsområdet om

det uppstår en situation som innebär en risk för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet. Promemorian föreslår dessutom att finska polismän, efter att svenska polismän har tagit över ingripandet, ska få bistå de svenska polismännen under deras vägledning och, i regel, i deras närvaro.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Åklagarmyndigheten* anser att en finsk polisman borde få fortsätta ett förföljande även utanför det svenska gränsområdet, i likhet med vad som gäller vid förföljanden efter en begäran om bistånd.

Skälen för regeringens förslag

Avtalets innehåll

Enligt artikel 4 i avtalet med Finland ska finska polismän i brådskande situationer, utan begäran från Polismyndigheten, få korsa gränsen och i gränsområdet vidta alla provisoriska åtgärder som behövs för att avvärja omedelbar fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet. Detta ska gälla endast om det finns en risk för att faran ska förverkligas innan svenska tjänstemän hinner anlända och agera.

En finsk polisman som korsar gränsen för att lämna bistånd enligt artikeln ska utan dröjsmål anmäla detta till det svenska lokala kontaktstället, som ska bekräfta mottagandet av anmälan och utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för att avvärja faran och ta över insatsen. Den finske polismannen får agera på egen hand tills svensk polis anländer. Därefter får han eller hon bistå värdlandets tjänstemän under deras vägledning och, i regel, i deras närvaro. Den finska polismannen ska, så snart det går, rapportera provisoriska åtgärder som han eller hon har vidtagit.

Förutsättningarna för ingripande

Artikel 4 har enligt dess ordalydelse ett brett tillämpningsområde. Regeringen instämmer i den bedömning som görs i promemorian om att bestämmelsen i lagen bör formuleras på ett mer precist sätt än i avtalet. Bestämmelsen bör bli tillämplig när en finsk polisman iakttar en situation som faller inom avtalets tillämpningsområde eller om han eller hon får information om en sådan situation som har uppstått nära gränsen. Regeringen anser att detta bör komma till uttryck i lagen genom att det föreskrivs att faran ska uppstå i den finska polismannens närhet.

Ett exempel på en sådan situation är att en finsk polisman upptäcker en beväpnad person som uppträder hotfullt på den svenska sidan av gränsen. I sådana situationer bör den finska polismannen ha rätt att korsa gränsen och vidta de åtgärder som inte kan anstå till dess att Polismyndigheten kan ta över ingripandet. Inte heller i detta sammanhang bör dock uttrycket korsa gränsen förstås som en förutsättning för bistånd (se avsnitt 6.1). Det innebär att artikel 4 även kommer att kunna fylla en funktion som kompletterande behörighetsgrund för finska polismän som redan befinner sig i Sverige inom ramen för operativt samarbete enligt Prümrådsbeslutet, Schengenkonventionen eller artikel 3 i avtalet med Finland. En finsk polisman som befinner sig i gränsområdet inom ramen för t.ex. gränsöverskridande övervakning enligt Schengenkonventionen bör alltså med

stöd av artikel 4 i avtalet med Finland kunna ingripa om han eller hon observerar en situation där det – med eller utan koppling till det övervakade objektet – föreligger omedelbar fara för en enskilds liv eller hälsa. Inte heller när det gäller artikel 4 finner regeringen att uttrycket fysisk integritet tillför något i förhållande till rekvisiten ”liv eller hälsa” (se vidare avsnitt 6.1.1).

Åklagarmyndigheten påpekar att det i promemorian inte föreslås att finsk polis ska få fortsätta ett förföljande även utanför gränsområdet, till skillnad för vad som gäller för bistånd efter begäran. Enligt Åklagarmyndigheten torde samma typ av resonemang som förs i avsnitt 6.1, där man beaktar brottslighetens allvar, göra sig gällande även i detta sammanhang. Ett förföljande av exempelvis en kidnappare som har offret med sig i en bil borde i så fall tillåtas att fortsätta utanför gränsområdet oavsett om situationen har sin upprinnelse i en begäran om bistånd eller inte.

Regeringen konstaterar att finsk polis i den beskrivna situationen är skyldig att anmäla förföljandet så snart det kan ske. Det bör sällan kunna uppstå en situation då en finsk polisman genomför ett förföljande genom gränsområdet utan att hinna anmäla detta till Polismyndigheten innan han eller hon behöver fortsätta förföljandet utanför området. Efter att den finska polismannen har anmält ingripandet ger förslaget i avsnitt 6.1 möjlighet att fortsätta förföljandet under vägledning av svenska polismän, även om de svenska polismännen inte är fysiskt närvarande. Med hänsyn till den restriktivitet som bör gälla i fråga om att överlåta svenska förvaltningsuppgifter till utländska tjänstemän, särskilt om uppgifterna genomförs utan Polismyndighetens vetskap, anser regeringen att skälen inte är tillräckligt starka för att motivera en utvidgning av avtalets tillämpningsområde när det gäller bistånd utan föregående begäran. En finsk polisman bör alltså inte utan föregående begäran få fortsätta ett förföljande utanför det svenska gränsområdet.

Enligt ordalydelsen i artikel 4 uppställs det inte något särskilt krav på att faran för en enskilds liv eller hälsa ska bero på ett brottsligt angrepp, utan även t.ex. olyckor och självmordsförsök omfattas. Den bedömningen gör även Förvaltningsutskottet i Finland (se GrUU 4/2024 rd, s. 6). I situationer där faran beror på ett brottsligt angrepp krävs inte heller att det är fråga om ett allvarligt brott, utan den enda relevanta faktorn är huruvida det föreligger en omedelbar fara för en enskilds liv eller hälsa och den faran behöver avvärjas innan svensk polis kan hantera situationen. Den svenska regleringen bör i denna del formuleras i enlighet med avtalet.

De finska polismännens uppgifter

Med utgångspunkt i avtalets lydelse och regeringens bedömning i avsnitt 6.1 av hur uttrycket provisoriska åtgärder ska komma till uttryck i svensk rätt, bör det föreskrivas att en finsk polisman får vidta de åtgärder som behövs för att avvärja den aktuella faran. Det innebär bl.a. en finsk polisman som lämnar bistånd utan föregående begäran inte får vidta andra brottsutredande åtgärder än sådana som behövs för att avvärja faran. En finsk polisman bör inte heller ha en generell befogenhet att vidta åtgärder för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. En finsk polisman får dock – inom ramen för sina befogenheter – vidta sådana åtgärder som behövs för att trygga sin egen och sina kollegors säkerhet (se avsnitt 6.3.1).

Efter att Polismyndigheten har tagit över ingripandet ska finska polismän få bistå svenska polismän under deras vägledning. Av de skäl som anges i avsnitt 6.1 bedömer regeringen att det inte bör ställas upp krav i lagen om att vägledningen i regel ska utövas i de svenska polismännens närvaro.

Anmälan av ingripandet

Polismyndigheten ska enligt artikel 4 i avtalet med Finland utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för att avvärja faran och ta över insatsen. Med hänvisning till de skäl som regeringen har anfört beträffande motsvarande krav i artikel 3 bör det inte regleras att Polismyndigheten ska vidta de åtgärder som behövs för att avvärja faran (se vidare avsnitt 6.1.2). Det är tillräckligt att det framgår att Polismyndigheten så snart det är möjligt ska ta över ingripandet. Ett skyndsamt övertagande av ingripandet förutsätter dock att myndigheten får kännedom om det. Av artikel 4 framgår att finska polismän utan dröjsmål ska anmäla ingripandet till Polismyndigheten. Det bör framgå av lagen när en anmälan ska ske.

Det kan uppstå situationer där en finsk polisman behöver agera med sådan skyndsamhet att anmälan måste anstå viss tid. För att tydliggöra att anmälningsskyldigheten är underordnad uppgiften att avvärja fara bör det framgå av lagen att ingripandet ska anmälas så snart det kan ske.

6.3 Reglering gällande de finska polismännen

6.3.1 Befogenheter

Regeringens förslag: En finsk polisman som utför uppgifter i Sverige i enlighet med avtalet med Finland ska ha samma befogenheter som en svensk polisman har enligt polislagen och samma befogenheter som en svensk polisman har att

1. verkställa ett beslut om tvångsmedel som har fattats av förundersökningsledaren eller åklagare,
2. hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder,
3. beordra en person att medfölja till förhör och ta med honom eller henne till förhöret,
4. omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning från den som ska höras och besluta om kroppsvisitation,
5. gripa någon,
6. ta föremål i beslag,
7. förbjuda tillträde till ett visst område eller vidta andra åtgärder,
8. göra en husrannsakan,
9. göra en undersökning,
10. besluta om kroppsvisitation samt hålla kvar eller ta med den som ska kroppsvisiteras, och
11. omhänderta en person enligt lagen om omhändertagande av berusade personer m.m.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås även att en finsk polisman ska ha rätt att överta ett envarsgripande.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser yttrar sig inte särskilt över förslaget. *Kustbevakningen* ifrågasätter om en finsk polisman bör ges befogenhet att hålla förhör och överta envarsgripanden. *Riksdagens ombudsmän* anser att vissa av de befogenheter som föreslås är av en sådan beskaffenhet att de sällan eller aldrig kommer att behöva användas och efterlyser en mer nyanserad bedömning.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 6 i avtalet med Finland ska polismän, som inom ramen för avtalet verkar inom det andra landets territorium, agera i enlighet med värdlandets lag och inom ramen för de befogenheter som de har enligt sin nationella lagstiftning. De ska, inom ramen för de befogenheter som de har enligt sin nationella lagstiftning, ha samma rätt att använda våld som värdlandets polismän.

En finsk polisman ska enligt regeringens förslag ha till uppgift att vidta de åtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott respektive avvärja omedelbar fara för en enskilds liv eller hälsa. För att de ska kunna göra det måste de ha befogenheter som är anpassade till uppgifterna. En finsk polisman måste kunna vidta de åtgärder som situationen kräver och ha samma möjligheter som en svensk polisman att skydda sig själv och sina kollegor. Det innebär i sin tur att han eller hon måste ha rätt att vidta vissa tvångsåtgärder och att vid behov verkställa dessa med våld. Sådana befogenheter kräver uttryckligt lagstöd.

En finsk polisman bör ha samma befogenheter som en svensk polisman har enligt polislagen. Behovs- och proportionalitetsprinciperna i 8 § polislagen bör även gälla för en finsk polisman. Vissa av de befogenheter som följer av polislagen kommer sällan eller aldrig att behöva användas. Som anges i promemorian behöver regleringen vara fullständig och okomplicerad. Detta talar för en generell utformning och att vissa befogenheter inte ska uteslutas. En sådan ordning motsvarar den som gäller vid samarbete enligt Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet och avtalen med Norge och Danmark. Regeringen anser, till skillnad från *Riksdagens ombudsmän*, att det inte krävs en mer nyanserad bedömning i detta sammanhang.

En finsk polisman bör vidare ha de befogenheter enligt rättegångsbalken som behövs för att effektivt kunna ingripa mot brott och säkerställa att brott kan utredas av svensk polis. En finsk polisman bör därvid ha samma befogenheter som en svensk polisman har att verkställa ett beslut om tvångsmedel som har fattats av en åklagare eller en polisiär undersökningsledare i enlighet med bestämmelserna i rättegångsbalken. Mot bakgrund av att en finsk polisman endast får vidta sådana brottsutredande åtgärder som behöver vidtas innan Polismyndigheten kan ta över ingripandet kommer det beträffande vissa av dessa tvångsmedel, som Riksdagens ombudsmän påpekar, sällan eller aldrig bli fråga om att använda vissa befogenheter som nämns i rättegångsbalken. Det kommer t.ex. sällan bli aktuellt för en undersökningsledare att ge instruktioner om verkställighet till en finsk polisman. Även här talar dock intresset av en fullständig och okomplicerad reglering för en generell utformning och regeringen anser därmed att det inte finns skäl att avgränsa regleringen till vissa verkställande befogenheter.

En finsk polisman behöver vidare ha befogenhet att fatta beslut om tvångsmedel enligt rättegångsbalken. Vid överväganden om att överlåta

självständiga beslutsbefogenheter beträffande straffprocessuella tvångsmedel till en utländsk myndighet gör sig sådana rättssäkerhetsaspekter gällande att intresset av en fullständig och okomplicerad reglering bör få stå tillbaka. Regleringen bör därför i denna del inte ges en generell utformning.

Majoriteten av tvångsmedlen enligt rättegångsbalken får beslutas av en polisman endast om det föreligger fara i dröjsmål. Något förenklat kan sägas att fara i dröjsmål föreligger om det finns en risk för att åtgärden inte kommer att kunna verkställas eller att syftet med åtgärden går förlorad om polismannen inväntar ett beslut av undersökningsledare eller åklagare.

En naturlig utgångspunkt är att en finsk polisman ska ha rätt att gripa en person som är misstänkt för brott enligt 24 kap. 7 § rättegångsbalken, ta föremål i beslag enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken och förbjuda tillträde till ett visst område eller vidta andra liknande åtgärder enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken. Den som har gripits av envar ska skyndsamt överlämnas till närmaste polisman (24 kap. 7 § rättegångsbalken). Utländska tjänstemän som tjänstgör vid gemensamma insatser enligt Prümrådsbeslutet och vid operationer enligt Atlasrådsbeslutet har befogenhet att gripa någon, men inte att överta ett envarsgripande. I likhet med *Kustbevakningen* anser regeringen att det inte finns skäl att ge finska polismän sistnämnda slags befogenhet. Med en befogenhet att gripa följer en rätt att kroppsvisitera enligt 19 § polislagen. Eftersom den paragrafen inte ger en möjlighet att t.ex. söka efter föremål som kan antas ha betydelse för utredning av brott, bör dock en finsk polisman även ges befogenhet att besluta om kroppsvisitation enligt 28 kap. 13 § rättegångsbalken.

Beslutsbefogenheterna motsvarar de som kan överlåtas till utländska polismän vid samarbete enligt Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet och avtalet med Norge. Vid samarbete enligt de överenskommelserna agerar de utländska polismännen emellertid endast i undantagsfall utan närvaro av svensk polis. Vid samarbete enligt avtalet med Finland kommer finsk polis att agera på egen hand under viss tid. För att de på ett effektivt sätt ska kunna vidta de brottsutredande åtgärder som behövs innan svensk polis kommer till platsen behöver de tilldelas vissa ytterligare beslutsbefogenheter. Om det är fara i dröjsmål bör en finsk polisman därför kunna göra en husrannsakan enligt 28 kap. 5 § rättegångsbalken. En finsk polisman bör även enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken kunna göra en undersökning på sådana platser som inte är tillgängliga för allmänheten, exempelvis fabriksområden och byggarbetsplatser.

Kustbevakningen ifrågasätter om en finsk polisman bör ges befogenhet att hålla förhör. Kustbevakningen pekar på att ett förhör omgärdas av ett detaljerat regelverk, såsom rätt för den som är anklagad för brott att bli informerad om sina rättigheter och under vissa förutsättningar biträdas av försvarare. Regeringen konstaterar att det torde höra till ovanligheterna att en finsk polisman behöver förhöra någon när han eller hon lämnar bistånd till Sverige. I många fall kommer språkskillnaderna innebära att det inte är lämpligt för finska polismän att hålla förhör. Vissa situationer kräver dock att finska polismän kan hålla förhör. Det kan handla om att finska polismän bistår svenska polismän genom att förhöra vittnen, t.ex. genom dörrknackning då ett stort antal personer behöver höras tidigt i en förundersökning. Ett förhör med den som är misstänkt för brott är reglerat i bl.a. 12 § förundersökningskungörelsen (1947:948). Det är mindre lämpligt att

finska polismän bistår Polismyndigheten genom att förhöra den som är misstänkt för brott än att de förhör t.ex. vittnen. Finska polismän bör därför endast i undantagsfall hålla förhör med den som är misstänkt för brott. Det bör dock, trots detta, införas en möjlighet för dem att hålla förhör eftersom det kan krävas i vissa undantagssituationer. En finsk polisman bör alltså kunna hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder enligt 23 kap. 3 § fjärde stycket rättegångsbalken och hålla förhör enligt 23 kap. 6 § rättegångsbalken efter det att en förundersökning anses vara inledd.

Behovet av att en finsk polisman kan besluta om medföljande och medtagande till förhör kan som utgångspunkt sägas vara begränsat. Det skulle dock kunna uppstå situationer då det finns skäl att hålla ett förhör avskilt från brottsplatsen eller där förhörspersonen bör hållas kvar på platsen till dess att svensk polis kan hålla förhöret. Det kan också bli fråga om att en finsk polisman tar med en person till en svensk polisstation. En finsk polisman bör därför ha befogenhet att besluta om åtgärder enligt 23 kap. 8 § rättegångsbalken. Kravet i den bestämmelsen på att ett förhör ska hållas omedelbart efter ett medföljande bör i detta sammanhang anses vara uppfyllt om förhöret hålls omedelbart när svensk polis anländer.

I det inledande skedet av en utredning är det ofta särskilt viktigt att hindra olämpliga kontakter mellan inblandade personer. En finsk polisman bör därför även kunna ta hand om elektronisk kommunikationsutrustning från den som ska höras och besluta om kroppsvisitation enligt 23 kap. 9 a § rättegångsbalken.

I en situation där en finsk polisman lämnar bistånd utan föregående begäran kan själva grunden för ingripandet vara att en person är så berusad att det föreligger en omedelbar fara för dennes liv eller hälsa. En finsk polisman bör därför ha rätt att besluta om omhändertagande av berusade personer enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m.

6.3.2 Inget krav på dubbel befogenhet

Regeringens bedömning: Det bör inte uppställas något krav på att en finsk polisman som utför uppgifter i Sverige enligt avtalet med Finland måste agera inom ramen för de befogenheter som han eller hon har enligt finsk lagstiftning.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt artikel 6 i avtalet med Finland ska de behöriga tjänstemännen, inom ramen för de befogenheter som de har enligt sin nationella lagstiftning, ha samma rätt att använda våld som värdlandets tjänstemän. De behöriga tjänstemännen ska vidare enligt artikel 7 i avtalet, inom ramen för de befogenheter som de har enligt sin nationella lagstiftning, ha samma rätt att använda vapen, ammunition och utrustning som värdlandets tjänstemän. Uttrycket ”inom ramen för de befogenheter som de har enligt sin nationella lagstiftning”, som används i båda artiklarna, får förstås som ett krav på dubbel befogenhet, dvs. att en finsk polisman som utför uppgifter i Sverige endast får vidta åtgärder och

använda våld om det föreligger förutsättningar för det enligt såväl svensk som finsk rätt.

I finsk rätt finns, till skillnad från i svensk rätt, särskilda bestämmelser om polismäns befogenheter vid tjänstgöring i utlandet. Enligt 9 kap. 9 e § polislagen (872/2011) ska samma bestämmelser tillämpas när en polisman utför ett tjänsteuppdrag utanför finskt territorium, som när ett tjänsteuppdrag utförs i Finland. Polismannens befogenheter kan dock inte överskrida de befogenheter som polismannen ges av den stat som tar emot biståndet. Bestämmelsen innebär, enligt bedömning i promemorian, ett krav på dubbel befogenhet motsvarande det som finns i artiklarna 6 och 7 i avtalet och omfattar inte bara befogenheten att vidta ett visst slags tvångsmedel utan även åtgärdens tillåtlighet i det enskilda fallet.

Frågan är huruvida det i den svenska regleringen bör föreskrivas att en finsk polisman inte får agera utanför ramen för sina befogenheter enligt finsk rätt. Frågan är inte av endast teoretisk betydelse, bl.a. eftersom utformningen av den svenska regleringen är avgörande för frågan om tjänsteansvaret för en finsk polisman enligt svensk rätt. Som redogörs för i promemorian finns det fler exempel på när krav på dubbel befogenhet i internationella avtal inte har förts över till den svenska regleringen (jfr t.ex. artikel 3.3 i Atlasrådsbeslutet och artikel 5 i avtalet med Norge). Ett krav på dubbel befogenhet skulle också kunna orsaka opåkallade tillämpningssvårigheter för de finska polismän som lämnar bistånd i Sverige. Regeringen anser, mot denna bakgrund, att det inte finns skäl att ställa upp ett krav på att en finsk polisman som enligt avtalet med Finland utför uppgifter i Sverige endast ska få agera inom ramen för sina befogenheter enligt finsk lagstiftning.

6.3.3 Finska polismäns vapen användning

Regeringens förslag: En finsk polisman som utför uppgifter i Sverige enligt avtalet med Finland ska ha samma rätt att använda tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning som en svensk polisman har att använda motsvarande utrustning.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om förbud för finska polismän att använda viss utrustning.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 7 i avtalet med Finland ska finska polismän, inom ramen för de befogenheter som de har enligt finsk lagstiftning, ha samma rätt att använda vapen, ammunition och utrustning som svenska polismän. De får också inneha tjänstevapen, ammunition och utrustning i enlighet med den finska lagstiftningen.

Det kan anmärkas att det i promemorian även föreslås en kompletterande ändring i vapenförordningen (1996:70) som innebär att det kommer att bli tillåtet för en finsk polisman att inneha sina tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning när de utför uppgifter i Sverige enligt avtalet.

En svensk polisman har enligt Polismyndighetens föreskrifter endast rätt att använda sådana tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning som finns upptagna på myndighetens förteckning över godkända hjälpmedel. Eftersom finska polismäns hjälpmedel kan vara av annat fabrikat och modell än de som finns upptagna i den förteckningen bör det i den svenska regleringen anges att en finsk polisman ska ha samma rätt att använda tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning som en svensk polisman har att använda motsvarande utrustning. Regeringen anser, till skillnad från promemorian, att det inte behöver tas in en upplysningsbestämmelse i lagen om rätten att meddela föreskrifter om förbud för finska polismän att använda viss utrustning. Regeringen bedömer att det för närvarande inte heller bör införas några förbud för en finsk polisman att inneha viss tjänsteutrustning i Sverige i lagen.

När det gäller rätten att använda tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning föreskriver avtalet att finska polismän får använda sådan utrustning endast om det är förenligt med såväl svensk som finsk lagstiftning. Med hänvisning till de skäl som regeringen anför ovan för motsvarande krav i artikel 6 bör den svenska regleringen emellertid inte innehålla något krav på dubbel befogenhet för användning av tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning (se vidare avsnitt 6.3.2).

6.3.4 Lämplighetskrav

Regeringens förslag: En finsk polisman ska få utföra uppgifter i Sverige i enlighet med avtalet med Finland om han eller hon är lämplig för uppgiften.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Haparanda tingsrätt* menar att språkkunskaper och allmän kommunikativ förmåga bör beaktas vid lämplighetsbedömning av kandidater som kan bli aktuella för tjänstgöring på båda sidor om gränsen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 8 i avtalet med Finland ska vardera parten ansvara för att alla dess behöriga tjänstemän som deltar i samarbetet har den kompetens, de kunskaper och den utrustning som krävs för uppgiften. Parterna ska vidare samarbeta när det gäller samordning och anordnande av gemensam utbildning i de fall där det är möjligt samt ge varandra stöd när det gäller att tillhandahålla lämpligt utbildningsmaterial om nationell lagstiftning av betydelse för avtalet.

När en polisman lämnar bistånd enligt avtalet kommer detta ske i enlighet med värdlandets bestämmelser och i en miljö där polismannen inte alltid kan kommunicera med allmänheten och värdlandets polismän på sitt modersmål. För att kraven på rättssäkerhet och en godtagbar arbetsmiljö ska kunna upprätthållas i en sådan kontext bör särskilda krav ställas på polismannens lämplighet. Detta kommer också till uttryck i artikel 8 i avtalet.

Vid samarbete enligt Schengenkonventionen gäller att gränsöver-skridande övervakning och förföljande får utföras endast av utländska

tjänstemän som har anmälts vara behöriga att utföra sådant arbete (se 2 kap. 7 § lagen om internationellt polisiärt samarbete). Sådana anmälningar avser dock inte enskilda tjänstemän utan kategorier av tjänstemän. Vid samarbete enligt avtalet med Danmark framgår det direkt av 3 kap. 1 och 2 §§ lagen om internationellt polisiärt samarbete att det är danska polismän som är behöriga att ingripa i Sverige.

Vid samarbete enligt Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet och avtalet med Norge gäller däremot att endast sådana utländska tjänstemän som är lämpliga för uppgiften får delta (se 4 kap. 9 § och 4 a kap. 2 § lagen om internationellt polisiärt samarbete). Ett krav på lämplighet bör också ställas upp för deltagande i samarbete enligt avtalet med Finland.

Som *Haparanda tingsrätt* påpekar är det viktigt att de finska poliser som lämnar bistånd till Sverige har en förmåga att kommunicera med enskilda som de möter. Promemorians förslag bygger på att kravet på lämplighet i många fall inte bör ställas högre än vad som redan ligger i det faktum att det är fråga om en person som har genomgått den finska polisutbildningen. Regeringen anser dock att kravet för att finska poliser ska delta i samarbetet enligt avtalet bör ställas högre än så.

De finska polismän som kan bli aktuella för att lämna bistånd bör som huvudregel känna till den relevanta svenska lagstiftningen och kunna tillräcklig svenska för att t.ex. ett samtal som kräver användning av tvångsmedel ska kunna ske på svenska. Detta sätt att se på kravet på lämplighet stämmer också bättre överens med synsättet som framkommer i den finska riksdagsbehandlingen av avtalet (jfr Förvaltningsutskottets yttrande, GrUU 4/2024 rd, s. 4). Regeringen instämmer dock i promemorians bedömning att det formella kravet på lämplighet inte bör ställas för högt. Bedömningen av om en finsk polisman är lämplig bör göras med beaktande av den situation som ingripandet avser. Är behovet av bistånd särskilt brådskande bör således en finsk polisman inte vara förhindrad att lämna bistånd även om han eller hon inte kan göra sig förstådd på svenska. Vilka finska tjänstemän som ska delta i samarbetet får dock avgöras efter samråd mellan berörda myndigheter.

6.3.5 Ledning och rapportering

Regeringens förslag: En finsk polisman som har vidtagit en åtgärd ska så snart det kan ske rapportera den till den som är förman för verksamheten.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att det ska införas en bestämmelse som uttrycker att finska polismän ska stå under ledning av Polismyndigheten.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser yttrar sig inte särskilt över förslaget. *Riksdagens ombudsmän* anser att det inte tillräckligt tydligt framgår av promemorian under vilka förutsättningar som en finsk polisman ska få agera utan närvaro av svenska polismän. Riksdagens ombudsmän påpekar också att förslaget innebär att Polismyndigheten, vid bistånd utan föregående begäran, kommer att ha ett formellt ansvar även för insatser som den inte känner till.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 6 i avtalet med Finland ansvarar Sverige för de finska polismännens handlingar. Av artikeln följer även att de finska polismännen är skyldiga att följa instruktioner som meddelas av det lokala kontaktstället i Sverige eller polismän som har befälet på plats, när sådana instruktioner är tillgängliga.

I promemorian föreslås det att det i lagen ska anges att finska polismän ska stå under ledning av Polismyndigheten när de utför uppgifter enligt avtalet. När finska poliser lämnar bistånd till Polismyndigheten efter en begäran kommer det ha framgått av begäran vilka åtgärder som biståndet ska avse. Innan Polismyndigheten har tagit över ingripandet kommer finska polismän alltså att agera utifrån Polismyndighetens instruktioner. När Polismyndigheten har tagit över ingripandet får finska polismän bistå svenska polismän under deras vägledning (se avsnitt 6.1 och 6.2).

När finska polismän lämnar bistånd utan föregående begäran kommer de finska polismännen att agera på egen hand under en viss tid. Ingripandet ska, i enlighet med förslaget i avsnitt 6.2, så snart det kan ske anmälas till Polismyndigheten, som ska bekräfta mottagandet av anmälan och så snart det är möjligt ta över ingripandet. Innan de finska polismännen har anmält ingripandet har Polismyndigheten dock inte nödvändigtvis vetskap om detsamma. Regeringen anser, i linje med *Riksdagens ombudsmäns* resonemang, att det i en sådan situation är problematiskt att uttrycka det som att de finska polismännen står under Polismyndighetens ledning. Det bör därför inte införas en sådan bestämmelse som föreslås i promemorian. Regeringen anser i stället att det ledningsansvar som följer av förslagen i avsnitt 6.1 och 6.2, i förening med skyldigheten att följa Polismyndighetens instruktioner enligt 5 kap. 1 § lagen om internationellt polisärt samarbete, på ett tillräckligt sätt uppfyller de krav vad gäller ledningsansvar som framgår av avtalet.

Efter att Polismyndigheten har tagit över ett ingripande får en finsk polisman bistå svenska polismän under deras vägledning. Ledningen kan utövas både på plats och på distans. *Riksdagens ombudsmän* anser att det är otydligt under vilka förutsättningar en finsk polisman får agera utan närvaro av svenska polismän. Som regeringen anför i avsnitt 6.2 kan detta bli aktuellt i särskilt brådskande fall, när en finsk polisman vidtar åtgärder i väntan på att Polismyndigheten tar över ingripandet. Ett exempel på en sådan situation är att en finsk polisman upptäcker en beväpnad person som uppträder hotfullt på den svenska sidan av gränsen. Som framgår av avsnitt 6.2 ska den finska polismannen så snart det kan ske anmäla ingripandet.

Om finska polismän åtföljs av ett eget befäl, är det i många fall naturligt att de står under ledning av det befälet, som i sin tur kommer att vara underställt Polismyndigheten. Vid alla typer av ingripanden gäller dock att Polismyndigheten måste kunna följa och lämna instruktioner för de finska polismännens agerande. En finsk polispatrull som självständigt ingriper mot ett brott eller en farosituation måste därför stå i kontinuerlig förbindelse med Polismyndigheten för att stämma av och rapportera åtgärder. Polismyndigheten ansvarar för att se till att det i varje situation står klart för de finska polismännen hur befälskedjan för verksamheten ser ut, vem de i första hand ska vända sig till för avstämning och vem som är förman för verksamheten.

Förman är, enligt 7 § första stycket polisförordningen, den som i förhållande till annan leder eller ansvarar för viss polisverksamhet. När ett

ingripande av en finsk polisman leds på distans av en ledningscentral kommer det som utgångspunkt att vara vakthavande befäl som är förman. Förmanskapet kan dock överlåtas till en yttre ledningsfunktion, t.ex. en insatschef.

Enligt avtalet ska provisoriska åtgärder rapporteras så snart det går. Att en finsk polisman löpande rapporterar de åtgärder som de vidtar är nödvändigt för att Polismyndigheten ska kunna bevaka att åtgärderna är rättsenliga och rätta till eventuella felaktigheter. Det bör därför uttryckligen framgå av lagen att en finsk polisman så snart det kan ske ska rapportera en vidtagen åtgärd. Regeringen anser, i linje med bedömningen i promemorian, att åtgärden bör rapporteras till den som är förman för verksamheten.

6.3.6 Ansvaret för tvångsmedel

Regeringens förslag: Polismyndigheten ska omedelbart ta ställning till om ett tvångsmedel som har beslutats av en finsk polisman ska bestå. Åtgärden ska hävas om den är felaktig eller om det inte längre finns skäl för den. Det ska gälla även vid prövning av ett gripande som ännu inte har anmälts till åklagare.

Från det att en åtgärd som en finsk polisman har vidtagit har rapporterats till förmannen ska Polismyndigheten fullgöra de skyldigheter som enligt lag eller annan författning är förenade med åtgärden.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inte några invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Behovs- och proportionalitetsprinciperna ska kontinuerligt beaktas under pågående verkställighet av tvångsmedel. Det innebär att ett tvångsmedel ska hävas så snart syftet med det har uppnåtts eller det av andra skäl inte längre finns behov av det eller om det är oproportionerligt att låta verkställigheten fortgå. Åklagare och polis måste alltså fortlöpande ta ställning till om ett tvångsmedel ska bestå.

När det gäller tvångsmedel som har beslutats av en finsk polisman med stöd av förslagen i denna lagrådsremiss är det ur ett rättssäkerhetsperspektiv särskilt angeläget att de omedelbart prövas av svensk polis. Det bör därför införas en generell regel om omedelbar prövning av om ett tvångsmedel som har beslutats av en finsk polisman ska bestå. En sådan bestämmelse kommer utöver omhändertaganden, gripanden och beslag att träffa även t.ex. beslut om att omhänderta en mobiltelefon från en förhörsperson, spärra av ett område eller att medta en person till förhör. Det framstår som naturligt att det i normalfallet är den förman som har tagit emot rapporten om åtgärden som prövar dess bestånd. Det kan emellertid uppstå en situation som innebär att prövningen bör göras av någon annan än förmannen för ingripandet. Det kan t.ex. handla om att en förundersökningsledare har hunnit träda in i ärendet. Det bör därför anges i lagen att det är Polismyndigheten som omedelbart ska ta ställning till om ett tvångsmedel ska bestå. Vem som är behörig att göra prövningen på myndighetens vägnar bör inte regleras i lagen.

En finsk polisman föreslås i avsnitt 6.3.1 få samma befogenheter som en svensk polisman har att besluta om vissa tvångsmedel. Sådana tvångsmedel är förenade med vissa skyldigheter. Det kan t.ex. handla om att bevaka tidsfrister enligt 13 c och 16 §§ polislagen eller underrätta en anhörig om ett frihetsberövande enligt 24 kap. 21 a § rättegångsbalken.

Den finska polismannens skyldigheter med anledning av ett tvångsmedel bör inskränka sig till att skyndsamt rapportera åtgärden till den som är förman för ingripandet. I övrigt bör Polismyndigheten ha ansvaret för att fullgöra den typ av åligganden som exemplifierats ovan. En sådan ordning överensstämmer med artikel 6 i avtalet med Finland enligt vilken Sverige ansvarar för de finska polismännens handlingar. De åtgärder som en finsk polisman beslutar om torde emellertid principiellt sett inte utan en särskild bestämmelse om det kunna anses innebära skyldigheter för Polismyndigheten förrän myndigheten tar över ingripandet eller – om det är fråga om ett pågående tvångsmedel – tar ställning till om åtgärden ska bestå.

För att det inte ska uppstå oklarheter om var ansvaret ligger för att fullgöra skyldigheter med anledning av vidtagna tvångsmedel bör frågan uttryckligen regleras i lag. Polismyndigheten bör ha ansvaret för att fullgöra de skyldigheter som enligt lag eller annan författning är förenade med åtgärden. Med dessa skyldigheter avses inte de regler och principer som gäller för själva genomförandet av ett tvångsmedel (se avsnitt 6.3.1). Det finns inget som hindrar att Polismyndigheten fullgör en skyldighet genom att uppdra åt en finsk polisman att t.ex. underrätta en anhörig om ett frihetsberövande.

6.3.7 Dokumentation

Regeringens förslag: Polismyndigheten ska ansvara för att protokoll upprättas över sådana åtgärder som enligt lag eller annan författning ska dokumenteras. En finsk polisman ska bistå Polismyndigheten genom att lämna nödvändiga uppgifter och anteckna sådana åtgärder som enligt lag eller annan författning ska dokumenteras.

Promemorians förslag överensstämmer i allt väsentligt med regeringens. I promemorian föreslås att finska polismän ska anteckna vad som framkommer vid ett förhör som de håller.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Protokoll ska enligt 27 § polislagen föras över ingripanden som innebär att någon avvisas, avlägsnas, omhändertas eller grips. Protokoll ska också föras över kroppsvisitation, husrannsakan och liknande åtgärder enligt polislagen samt vid omhändertagande av föremål. Ansvarig för att protokoll upprättas är den som har fattat beslutet eller i vissa fall den som är att anse som förman vid ingripandet.

Protokoll ska enligt 28 § polislagen vidare föras över ingripanden som innebär användning av fängsel, skjutvapen, tårgas samt tekniska hjälpmedel för att stoppa fordon eller annat transportmedel. Ansvarig för att protokoll upprättas är den som har fattat beslutet.

Bestämmelser om skyldighet att upprätta protokoll över tvångsmedel finns även i rättegångsbalken. Ett exempel på detta är 27 kap. 13 § enligt vilken ändamålet med ett beslag och vad som förekommit vid beslaget ska anges i ett protokoll. Ett annat exempel är 28 kap. 9 § enligt vilken protokoll ska föras över husrannsakan. Ändamålet med förrättningen och vad som har förekommit ska då anges.

Dokumentationsskyldigheten, som har stor betydelse ur rättssäkerhets-synpunkt, fyller framför allt två syften. För det första tydliggörs att en polisman före ett ingripande måste ta ställning till om förutsättningarna för ett ingripande är uppfyllda. För det andra möjliggörs en kontroll av verksamheten i efterhand. Eftersom dokumentationen tar sikte på frågor som är viktiga för enskildas rättssäkerhet och för möjligheten att i efterhand kontrollera om ett ingripande har varit rättsenligt bör kravet på dokumentation upprätthållas även för åtgärder som vidtas av en finsk polisman i Sverige. För att samarbetet med finsk polis ska bli effektivt bör det emellertid vara Polismyndighetens ansvar att upprätta protokoll över sådana åtgärder som vidtas av en finsk polisman och som ska dokumenteras enligt lag eller annan författning. En bestämmelse om detta bör tas in i lagen. För att Polismyndigheten ska ha ett tillräckligt underlag för att kunna fullgöra sin dokumentationsskyldighet bör det samtidigt föreskrivas att en finsk polisman ska bistå Polismyndigheten genom att lämna nödvändiga uppgifter och anteckna sådana åtgärder som enligt lag eller annan författning ska dokumenteras.

6.3.8 Skyldighet att följa svensk lag och svenska instruktioner

Regeringens förslag: Det ska framgå av den allmänna bestämmelsen om utländska tjänstemäns skyldighet att följa svensk rätt och instruktioner och att kunna styrka sin behörighet och identitet som finns i lagen om internationellt polisiärt samarbete att skyldigheterna inte gäller endast vid utövande av befogenheter enligt den lagen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Finska polismän som inom ramen för avtalet med Finland verkar på svenskt territorium ska enligt artikel 6 agera i enlighet med svensk lag och inom ramen för de befogenheter som de har enligt finsk lagstiftning. De ska följa instruktioner som meddelas av det lokala kontaktstället eller polismän som har befälet på plats, när sådana instruktioner är tillgängliga. Enligt artikel 7 får finska polismän använda sina nationella tjänsteuniformer när de inom ramen för avtalet verkar på svenskt territorium.

I 5 kap. 1 § första meningen lagen om internationellt polisiärt samarbete föreskrivs att utländska tjänstemän, när de utövar befogenheter enligt den lagen, ska följa svensk lag och annan författning samt instruktioner som meddelas av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. De ska vidare alltså enligt andra meningen kunna styrka sin behörighet och identitet.

Avtalet med Finland innehåller inte några bestämmelser om skyldighet för finska polismän att kunna legitimera sig. Svenska polismän måste dock

kunna kontrollera deras behörighet att agera på svenskt territorium. Enskilda har vidare en principiell rätt att kunna identifiera en polisman som ingriper mot dem och de måste också kunna kontrollera att de har att göra med en person som har befogenhet att utöva myndighet mot dem. Som konstateras i promemorian bör därför kravet 5 kap. 1 § andra meningen lagen om internationellt polisiärt samarbete även gälla i förhållande till samarbetet enligt avtalet med Finland. Det krävs ingen justering av paragrafen för att åstadkomma en sådan ordning. Det behöver inte heller, som utvecklas i promemorian, införas några föreskrifter om skyldighet för en finsk polisman att bära uniform eller andra kännetecken.

Uttrycket befogenheter, som förekommer i 5 kap. 1 § lagen om internationellt polisiärt samarbete, används i de föregående kapitlen i lagen uteslutande med avseende på rätten att vidta tvångsmedel och utöva våld. Skyldigheten att följa svensk rätt och svenska instruktioner gäller dock generellt när en utländsk tjänsteman utför uppgifter i Sverige enligt lagen. Regeringen instämmer därför i den bedömning som görs i promemorian att paragrafen bör omformuleras. Paragrafen bör ändras så att det föreskrivs att utländska tjänstemän är skyldiga att följa svensk rätt och instruktioner som meddelas av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen när de utför uppgifter i Sverige enligt lagen.

6.4 Inget bistånd från särskilda insatsgrupper

Regeringens förslag: Bistånd enligt avtalet med Finland ska inte få lämnas av en särskild insatsgrupp.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 1 i avtalet med Finland omfattar avtalet inte bistånd som lämnas av särskilda insatsgrupper.

Bistånd från särskilda insatsgrupper regleras i Atlasrådsbeslutet, som genomförs i svensk rätt genom bestämmelserna i 4 kap. lagen om internationellt polisiärt samarbete. Bistånd från särskilda insatsgrupper kan aktualiseras för att förhindra eller på annat sätt ingripa mot en handling som kan utgöra terroristbrott enligt terroristbrottslagen eller försök, förberedelse eller stämpling till eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott. Den brottsligheten utgör sådan allvarlig brottslighet som kan aktualisera bistånd enligt artikel 3 i avtalet med Finland. Atlasrådsbeslutet och avtalet med Finland har således överlappande tillämpningsområden.

Vid genomförandet av Prümrådsbeslutet gjorde regeringen bedömningen att det inte borde vara möjligt att ge polisiära befogenheter till medlemmar av utländska särskilda insatsgrupper vid samarbete enligt beslutet (se prop. 2016/17:139 s. 44 f.). Det föreskrivs därför i 4 kap. 1 § lagen om internationellt polisiärt samarbete att bistånd enligt artikel 17 i Prümrådsbeslutet inte får lämnas av en särskild insatsgrupp. Eftersom det i avtalet med Finland anges att avtalet inte omfattar bistånd som lämnas av en särskild insatsgrupp bör en motsvarande bestämmelse införas i det nya kapitlet i lagen om samarbete enligt avtalet med Finland.

7 Svenska och finska polismäns ställning vid samarbete enligt avtalet

När avtalet med Finland har trätt i kraft kan svenska polismän komma att lämna bistånd till Finland enligt avtalet. I promemorian görs bedömningen att förutsättningarna för svenska polismän att lämna bistånd till stor del inte kräver några författningsändringar, t.ex. i fråga om straffrättslig jurisdiktion, skadeståndsrättsligt skydd, utförelse av krigsmateriel, arbetsmiljö och tillsyn, eller att det enbart kräver reglering på förordningsnivå.

Svenska polismäns möjlighet att utöva myndighet i Finland regleras av den finska lagstiftningen och kräver därför ingen svensk författningsreglering. Biståndet från svenska och finska polismän enligt avtalet aktualiserar dock vissa andra frågor som övervägs nedan.

7.1 Straffrättsligt skydd och ansvar

Regeringens bedömning: Det krävs ingen särskild reglering om straffrättsligt skydd och ansvar för de polismän som utför uppgifter enligt avtalet.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt artikel 9 i avtalet ska finska polismän som inom ramen för avtalet verkar på svenskt territorium, i fråga om brott som de begår eller brott som de utsätts för, jämföras med svenska polismän, om inte annat föreskrivs i något annat avtal som är bindande för Sverige och Finland.

Svenska tjänstemän har ett särskilt straffrättsligt skydd enligt bestämmelserna om våld och hot mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman och våldsamt motstånd samt ett särskilt straffrättsligt ansvar enligt bestämmelsen om tjänstefel (17 kap. 1, 2 och 4 §§ samt 20 kap. 1 § brottsbalken). I 5 kap. 2 § första stycket lagen om internationellt polisiärt samarbete föreskrivs att utländska tjänstemän som utövar myndighet i Sverige enligt samma lag ska vara skyddade enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Utländska tjänstemän som utför uppgifter i Sverige enligt lagen om internationellt polisiärt samarbete är vidare, enligt 5 kap. 2 § andra stycket samma lag, ansvariga för olaga diskriminering enligt 16 kap. 9 § brottsbalken på motsvarande sätt som den som är anställd i svensk allmän tjänst. Innefattar uppgifterna myndighetsutövning är tjänstemännen även ansvariga för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

En finsk polisman som lämnar bistånd till Sverige i enlighet med avtalet med Finland bör omfattas av brottsbalkens regler om tjänstemäns särskilda straffrättsliga skydd och ansvar och av brottsbalkens bestämmelse om olaga diskriminering. Bestämmelserna i 5 kap. 2 § lagen om internationellt polisiärt samarbete bör därmed gälla också vid samarbete enligt avtalet

med Finland. Paragrafen behöver inte ändras för att det ska uppnås. Som nämns i promemorian krävs det heller ingen särskild reglering för att bl.a. bestämmelserna om sabotage mot blåljusverksamhet, upplopp och ohörsamhet mot ordningsmakten ska vara tillämpliga vid angrepp mot polisverksamhet som bedrivs av en finsk polisman i Sverige enligt avtalet (se 13 kap. 5 c §, 16 kap. 1–3 §§ och se även 17 kap. 13 § brottsbalken).

7.2 Skadeståndsrättsligt skydd och ansvar

Regeringens förslag: Den svenska staten ska inte ersätta skador som en svensk polisman vållar när han eller hon utför uppgifter enligt avtalet med Finland.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte över förslaget.

Skälen för regeringens förslaget: När finska polismän inom ramen för avtalet med Finland verkar på svenskt territorium ska Finland enligt artikel 11 i avtalet ansvara för de eventuella skador som polismännen orsakar under sina insatser. Det är emellertid Sverige som först ersätter den skadelidande, därefter ersätter Finland Sverige. Sverige ska på motsvarande sätt ersätta skador som har orsakats av svenska polismän i Finland. Finland ska ersätta skadorna enligt samma villkor som gäller för skador som har orsakats av finska polismän. Om svenska polismän har orsakat skador på någon person på finskt territorium ska Sverige till fullo ersätta Finland för alla belopp som har betalats ut till offren eller de personer som har befullmäktigats att handla på offrens vägnar.

Staten är under vissa förutsättningar, enligt 3 kap. 1 och 2 §§ skadeståndslagen (1972:207), ersättningsskyldig för en skada som vållas i tjänsten av en statlig arbetstagare, och ska också ersätta en skada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten svarar. På vissa områden kompletteras den allmänna regleringen i skadeståndslagen med särskilda regler, t.ex. lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder.

Om utländska tjänstemän utför uppgifter i Sverige enligt lagen om internationellt polisiärt samarbete, ska den svenska staten i stället för den utländska myndigheten eller tjänstemannen ersätta skador som uppkommer i samband med utförandet av uppgiften och som den utländska myndigheten eller tjänstemannen skulle ha varit skadeståndsskyldig för om svensk lag varit tillämplig på dem. Den svenska staten ska dock inte ersätta skador som uppkommer hos den utländska myndigheten eller tjänstemannen (5 kap. 3 § lagen om internationellt polisiärt samarbete).

Regeringens uppfattning är att bestämmelserna i 5 kap. 3 § lagen om internationellt polisiärt samarbete även bör gälla vid samarbete enligt avtalet med Finland. Paragrafen behöver inte ändras för att det ska uppnås.

Bestämmelser om svenska statens skyldighet att ersätta skador som svenska tjänstemän vållar är inte tillämpliga när skadorna vållas i en annan stat i samband med gränsöverskridande övervakning eller förföljande enligt Schengenkonventionen eller i samband med samarbete enligt avtalet med Danmark, Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet eller avtalet med Norge. Detta följer av 5 kap. 4 § lagen om internationellt polisiärt sam-

arbete. Paragrafen har införts för att skadelidande inte ska kunna rikta anspråk mot både den svenska staten och den stat där skadan har vållats, när den senare staten har åtagit sig att ersätta skadan som om den orsakats av statens egna tjänstemän (se prop. 1999/2000:64 s. 115 och prop. 2016/17:139 s. 76 f.).

Finland åtar sig enligt artikel 11 i avtalet med Finland att – gentemot den skadelidande – ersätta skador som svenska polismän vållar i Finland. Av den anledningen bör en skadelidande inte kunna rikta anspråk även mot den svenska staten. Regeringen föreslår därför att bestämmelsen i 5 kap. 4 § lagen om internationellt polisiärt samarbete ska utvidgas till att gälla även skador i samband med samarbete enligt avtalet med Finland. Rubriken till 5 kap. bör, som anges i promemorian, också ändras.

7.3 Straffrättslig jurisdiktion

Regeringens bedömning: Det behövs ingen särskild reglering om straffrättslig jurisdiktion.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna har inga invändningar mot bedömningen. *Åklagarmyndigheten* pekar på att promemorian inte ger något tydligt svar på huruvida disciplinansvar alltid ska utkrävas i polismannens hemstat enligt avtalet, och menar att detta kan öka risken för parallella processer i de två länderna och i förlängningen risken för dubbelbestraffning.

Skälen för regeringens bedömning: Svensk domstol är behörig att döma över brott som har begåtts i Sverige (2 kap. 1 § brottsbalken). De begränsningar av svensk domstols behörighet och tillämpligheten av svensk lag som följer av allmän folkrätt eller av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige ska iakttas (2 kap. 12 § brottsbalken). Vidare begränsas domsrätten i praktiken av att åtal i vissa fall får väckas endast efter särskilt förordnande.

Om ett brott har begåtts i Sverige av en utlänning i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattar allmän ställning hos en annan stat får åtal väckas endast om regeringen har meddelat åtalsförordnande. Utländska tjänstemän som tjänstgör i Sverige enligt lagen om internationellt polisiärt samarbete utövar tjänst som innefattar allmän ställning hos en annan stat. Som huvudregel krävs det därför enligt 2 kap. 2 § 2 brottsbalken åtalsförordnande från regeringen för brott som tjänstemannen har begått i utövningen av tjänsten (se prop. 2016/17:139 s. 68).

Utgångspunkten bör vara att frågan om åtalsförordnande ska regleras på ett enhetligt sätt för utländska tjänstemän som tjänstgör i Sverige enligt lagen om internationellt polisiärt samarbete. Straffrättsliga förfaranden mot en finsk polisman som har ingripit i Sverige inom ramen för avtalet med Finland kan aktualisera frågor av utrikespolitisk art. Regeringen anser därför att det bör krävas ett åtalsförordnande för att åtal ska få väckas för brott som en finsk polisman har begått i sin tjänsteutövning i Sverige. Eftersom sådana ärenden träffas av 2 kap. 2 § 2 brottsbalken i dess nuvarande lydelse krävs det inte några författningsändringar för att denna ordning ska uppnås.

Eftersom även Finland kan göra anspråk på jurisdiktion över en finsk polismans gärningar vid samarbete enligt avtalet kan det uppkomma situationer med kompetenskonflikter. En reglering av betydelse för sådana situationer finns i rådets rambeslut 2009/948/RIF av den 30 november 2009 om förebyggande och lösning av tvister om utövande av jurisdiktion i straffrättsliga förfaranden. Regleringen, som har genomförts i svensk rätt genom förordningen (2014:1553) om förebyggande och lösning av tvister om utövande av jurisdiktion i straffrättsliga förfaranden inom Europeiska unionen, innebär bl.a. att medlemsstaterna är skyldiga att samråda med varandra om förutsättningarna för att samordna parallella förfaranden. Vid ett sådant samråd är det naturligtvis av betydelse var ett brott har begåtts. Även andra omständigheter, t.ex. förutsättningarna för lagföring, måste dock beaktas.

Aklagarmyndigheten pekar på att promemorian inte ger något tydligt svar på huruvida disciplinansvar alltid ska utkrävas i polismannens hemstat enligt avtalet, och menar att detta kan öka risken för bl.a. dubbelbestraffning. Regeringen konstaterar att frågan inte tas upp i avtalet. Regeringen bedömer dock att kommunikationen mellan Sverige och Finland, och framför allt mellan polismyndigheterna, kommer att vara sådan att det inte finns någon risk för parallella processer och dubbelbestraffning.

7.4 Tillsyn

Regeringens bedömning: När en svensk polisman utför uppgifter enligt avtalet med Finland bör han eller hon stå under tillsyn av JO och JK. Detta kräver inte några författningsändringar.

Det behöver inte införas några bestämmelser om tillsyn över en finsk polisman som utför uppgifter i Sverige enligt avtalet med Finland.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte över bedömningen. *Riksdagens ombudsmän* anför att bedömningen är otillfredsställande och att det krävs en djupare och bredare analys av frågan. *Sveriges advokatsamfund* menar att avsaknaden av tillsyn riskerar att försämra rättssäkerheten.

Skälen för regeringens bedömning: Integritetsskyddsmyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden och Arbetsmiljöverket utövar tillsyn över olika delar av Polismyndighetens verksamhet. Det finns inte något ordinarie tillsynsorgan som hanterar klagomål från enskilda gällande polisens åtgärder i utryckningsverksamheten. Den enskilde är i stället hänvisad till den extraordinära tillsyn över polisens verksamhet som utövas av Justitieombudsmannen (JO) och Justitiekanslern (JK).

Avtalet med Finland innehåller inte några särskilda bestämmelser om tillsyn. Det finns dock avtalsbestämmelser som tangerar frågan om granskning av de åtgärder som finska polismän vidtar i Sverige. Enligt artiklarna 3 och 4 ska finska polismän så snart det går rapportera provisoriska åtgärder som de har vidtagit. Enligt artikel 10 ska finska polismän i tjänsterättsligt hänseende, särskilt vad gäller de disciplinära bestämmelserna, vidare omfattas av finsk lagstiftning och beslut om

disciplinansvar ska fattas av finska myndigheter. Enligt artikel 18 ska polismyndigheterna i de båda länderna årligen diskutera de åtgärder som vidtas enligt avtalet och senast två år efter ikraftträdandet utvärdera avtalets genomförande och tillämpning och överväga om avtalet bör ändras.

JO och JK utövar tillsyn över svenska tjänstemän. Regelverket innebär att en svensk polisman står under tillsyn av JO och JK även när han eller hon utför uppgifter enligt avtalet med Finland. Regeringen anser att det är en lämplig ordning. Några lagstiftningsåtgärder beträffande tillsyn av de svenska polismännen behövs därför inte.

Utländska tjänstemän som tjänstgör i Sverige enligt lagen om internationellt polisiärt samarbete står inte under tillsyn av JO eller JK utan av myndigheterna i sina hemländer (se prop. 1999/2000:64 s. 113 och prop. 2016/17:139 s. 71). Vid genomförandet av bl.a. Prümrådsbeslutet och Atlasrådsbeslutet ansågs det inte vara lämpligt att införa en ordning där utländska tjänstemän ställs under JO:s och JK:s tillsyn (se prop. 2016/17:139 s. 71). Vid genomförandet av avtalet med Norge ansåg regeringen inte heller att de norska tjänstemän som omfattas av avtalet skulle stå under sådan tillsyn (se prop. 2019/20:38 s. 31).

Ett genomförande av avtalet med Finland förutsätter att finska polismän ges långtgående befogenheter att på svenskt territorium ingripa på ett sätt som begränsar enskildas grundlagsfästa fri- och rättigheter. Det är därför ett grundläggande rättssäkerhetskrav att en finsk polisman ingripanden kan bli föremål för kvalificerad och oberoende granskning. Frågan är om rättssäkerhetsintresset kräver att finska polismän underställs JO:s och JK:s tillsyn.

Regeringen har i tidigare lagstiftningsärenden framhållit att insatser enligt bl.a. lagen om internationellt polisiärt samarbete står under ledning av Polismyndigheten och att JO och JK därmed har möjlighet att inom ramen för en granskning av insatsen utreda och bedöma även utländska tjänstemäns agerande (se bl.a. prop. prop. 2016/17:139 s. 71). Detta argument kan dock inte sägas ha samma tyngd när det gäller avtalet med Finland eftersom bistånd som lämnas utan föregående begäran enligt avtalet, i vart fall inledningsskedet, innebär att insatsen leds av finsk polis. Kopplingen mellan Polismyndighetens ledande funktion är inte heller lika framträdande vid insatser efter en begäran enligt artikel 3 som vid andra former av samarbete enligt lagen om internationellt polisiärt samarbete. Även vid en insats efter begäran kommer de finska polismännen på grund av ärendenas brådskande natur i många fall att behöva fatta vissa beslut och vidta vissa åtgärder självständigt.

Som anges i promemorian finns det dock ett antal omständigheter som talar emot att utöka JO:s och JK:s tillsynsområden till att omfatta även finska polismän, bl.a. att det saknas en särskild överenskommelse med Finland om att även den finska polismyndigheten är underställd deras tillsyn. Att JO och JK skulle utöva tillsyn över de finska tjänstemän som lämnar bistånd till Sverige enligt avtalet skulle markant avvika från den nuvarande ordningen enligt vilken tillsynen endast avser svenska myndigheter och tjänstemän.

En enskild som anser att en finsk polisman har gjort sig skyldig till brott vid ett ingripande enligt avtalet med Finland kan polisanmäla detta i såväl Sverige som Finland. Den enskilde kan också vända sig till Polis-

myndigheten eller JK med krav på skadestånd på grund av finska polis-
mäns åtgärder på svenskt territorium. Intresset av att finska polis-
mäns agerande i Sverige granskas tillgodoses även i viss utsträckning av den
utvärderingsmekanism som föreskrivs i artikel 18 i avtalet med Finland.
Inom ramen för den bilaterala dialog som enligt den artikeln ska föras kan
Polismyndigheten t.ex. göra relevanta förtydliganden av innehållet i
svensk rätt utifrån de samlade iakttagelserna av hur finska polismän agerar
på svenskt territorium. Sammantaget anser regeringen, till skillnad från
Riksdagens ombudsmän och *Sveriges advokatsamfund*, att samarbetet får
anses omgärdat av tillräckliga rättssäkerhetsgarantier utan att finska
polismän ställs under särskild tillsyn.

7.5 Arbetsrätt och arbetsmiljö

Regeringens bedömning: Det behöver inte införas någon reglering
som gäller avtalsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare,
disciplinansvar och arbetsmiljö.

Det bör inte införas någon bestämmelse om skyldighet för svenska
polismän att tjänstgöra i Finland inom ramen för samarbete enligt
avtalet.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Arbetsrätt och disciplinansvar

Enligt artikel 10 i avtalet med Finland ska finska polismän som inom
ramen för avtalet verkar på svenskt territorium i tjänsterättsligt hänseende,
särskilt vad gäller de disciplinära bestämmelserna, omfattas av den
tillämpliga lagstiftningen i Finland. Beslut om disciplinansvar ska fattas
av finska myndigheter. Motsvarande gäller för svenska polismän som
lämnar bistånd till Finland.

Frågan om tillämplig lag för avtalsförpliktelser styrs i svensk rätt i första
hand av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av
den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I-
förordningen). Enligt förordningen gäller bl.a. att ett individuellt
anställningsavtal ska vara underkastat lagen i det land där eller från vilket
den anställde vanligtvis utför sitt arbete, även om han tillfälligt utför sitt
arbete i ett annat land (artikel 8.2 i förordningen).

Rom I-förordningen gäller bara anställningsavtal som har ingåtts efter
den 17 december 2009 (artikel 28). För avtal som har ingåtts dessförinnan,
men tidigast den 1 juli 1998, gäller enligt allmänna principer den upphävda
lagen (1998:167) om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (se
prop. 2013/14:243 s. 56). Av den lagen följer att bl.a. artikel 6.2 i
konventionen den 19 juni 1980 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser
(Romkonventionen) ska tillämpas. Enligt den artikeln ska ett individuellt
anställningsavtal vara underkastat lagen i det land där den anställde
vanligtvis utför sitt arbete, även om han tillfälligt är sysselsatt i ett annat
land. För avtal som har ingåtts före den 1 juli 1998 gäller oskrivna

lagvalsregler, enligt vilka den rättsordning som har starkast och mest relevant anknytning till ett anställningsavtal ska tillämpas. Trots att ett anställningsavtal lyder under ett annat lands lag enligt de ovan återgivna lagvalsreglerna, kan internationellt tvingande regler tillämpas under vissa förhållanden. (Se prop. 2016/17:139 s. 72 f.)

Vid en tillämpning av de lagvalsregler som gäller, kommer finska polismän som ingriper i Sverige enligt avtalet med Finland att omfattas av finsk lagstiftning när det gäller förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, förutom i vissa undantagssituationer som följer av den internationella privaträtten. Det krävs inte någon särskild reglering i denna del. Mot bakgrund av avtalets innehåll bör det inte heller införas särskilda regler om disciplinansvar för de finska polismännen. För att möjliggöra ett disciplinärt förfarande i Finland är det dock naturligt att Polismyndigheten, när det finns skäl för det, vänder sig till den finska polismyndigheten och påtalar de omständigheter som enligt Polismyndigheten kan aktualisera disciplinansvar (jfr prop. 2016/17:139 s. 70 f. och prop. 2019/20:38 s. 30 f.).

Regleringen innebär på motsvarande sätt att en svensk polisman som utför uppgifter enligt avtalet med Finland kommer att omfattas av svensk lagstiftning när det gäller förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare och disciplinansvar. Detta överensstämmer med den ordning som enligt avtalet ska gälla. Det krävs därför inte några lagstiftningsåtgärder i denna del.

Arbetsmiljö

Avtalsbestämmelser motsvarande artikel 10 i avtalet med Finland har i tidigare lagstiftningsärenden gällande internationellt polisiärt samarbete inte ansetts omfatta arbetsmiljöfrågor (se prop. 2016/17:139 s. 72 och prop. 2019/20:38 s. 32). Det är dock angeläget att finska polismän som ingriper i Sverige har en god arbetsmiljö. Detta är viktigt även för att garantera svenska polismäns säkerhet.

Arbetsmiljölagen (1977:1160), gäller alla arbetstagare inom Sveriges territorium, inbegripet utländska arbetstagare som endast befinner sig här tillfälligt. Det betyder att arbetsmiljölagen kommer att gälla för finska polismän när de tjänstgör på svenskt territorium. Om arbetsmiljölagen kan hävdas i förhållande till den finska polismyndigheten, och om det är möjligt att t.ex. besluta förelägganden eller förbud mot den finska polismyndigheten, får avgöras inom ramen för rättstillämpningen (jfr prop. 2016/17:139 s. 73 och prop. 2019/20:38 s. 32).

Arbetsmiljölagens utgångspunkt är att arbetsmiljöansvaret ligger på arbetsgivaren. Som konstaterades vid genomförandet av Prümrådsbeslutet och Atlasrådsbeslutet, saknar utländska tjänstemäns anställningsmyndigheter i stor utsträckning inflytande över omständigheterna i Sverige (se prop. 2016/17:139 s. 73). Det kan därför, trots att inget sådant krav ställs upp i avtalet med Finland, vara rimligt att Polismyndigheten tar ett visst ansvar även för de finska polismännens arbetsmiljö. Liksom vid samarbete enligt rådsbeslutet får arbetsmiljöfrågan bli en av de frågor som diskuteras och löses på lämpligt sätt utan författningsändringar.

Det finns inte några särskilda bestämmelser om arbetsmiljö i avtalet med Finland. Arbetsmiljölagen är som huvudregel inte tillämplig på arbete som

utförs utanför Sveriges gränser. När svenska arbetstagare utför arbete utomlands för en svensk arbetsgivare, kan arbetsgivaren dock ha vissa skyldigheter enligt lagen. Vid vissa internationella insatser gäller dessutom särskilda regler.

Vid genomförandet av Prömrådsbeslutets och Atlasrådsbeslutets bestämmelser om operativt samarbete gjordes bedömningen att det saknades tillräckliga skäl för att införa en särreglering som sträckte ut arbetsmiljölagens tillämplighet (prop. 2016/17:139 s. 78 f.). Regeringen anser att det saknas anledning att göra en annan bedömning nu.

Arbetsmiljölagen kommer alltså i princip inte att gälla när svenska polismän utför uppgifter i Finland. Polismyndigheten har dock alltjämt det sekundära arbetsgivaransvaret och därmed ett ansvar för att svenska polismän är förberedda och lämpliga för arbetsuppgifterna, t.ex. genom att ha ändamålsenlig utbildning och utrustning, och efter en insats ett ansvar för t.ex. krisstöd, rehabilitering och företagshälsovård. Polismyndigheten har också en skyldighet att tillsammans med den finska polismyndigheten beakta arbetsmiljörisker när allmänna rutiner och strukturer för samarbete enligt avtalet utarbetas (jfr bl.a. prop. 2019/20:38 s. 35.).

Ingen skyldighet att tjänstgöra i Finland

Det bör inte införas någon särskild bestämmelse om tjänstgörings-skyldighet när det gäller samarbete enligt avtalet med Finland. Frågan om skyldighet att tjänstgöra i Finland inom ramen för samarbete enligt avtalet är en fråga som Polismyndigheten och den enskilde polismannen får diskutera och komma överens om, antingen i samband med anställningens ingående eller därefter.

7.6 In- och utförelse av tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning

Regeringens förslag: Svenska och finska polismän ska undantas från anmälningsskyldighet till Tullverket när det gäller utrustningen som de medför för tjänsteändamål när de utför uppgifter enligt avtalet med Finland. Undantaget från anmälningsskyldigheten ska gälla även för de övriga operativa samarbeten som regleras i lagen om internationellt polisiärt samarbete.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att det ska införas undantag från anmälningsskyldigheten även vid samarbete enligt avtalet med Norge.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Tullverket* påpekar dock att promemorians förslag om ett undantag från anmälningsskyldigheten till Tullverket vid samarbete enligt avtalet med Norge inte fyller någon funktion.

Skälen för regeringens förslag: När finska polismän har utfört uppgifter i Sverige kommer de att behöva föra tillbaka sin tjänsteutrustning till Finland. Detsamma gäller svenska polismän som utför uppgifter i Finland.

In- och utförsel av vapen och ammunition över Sveriges gräns mot ett annat EU-land ska alltid anmälas till Tullverket. Detta följer av 3 och 4 §§ lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen. För batonger som inte omfattas av något förbud mot eller villkor för in- och utförsel gäller inte någon anmälningsskyldighet. Regeringen föreslår i propositionen En ny tullbefogenhetslag vissa ändringar av lagen, som föreslås byta namn till inregränslagen, och bl.a. att 3 och 4 §§ ska ändras på sätt som inte innebär någon ändring i sak (se vidare prop. 2023/24:132). Förslagen föreslås träda i kraft den 7 november 2024.

Regeringen instämmer i den bedömning som görs i promemorian om att anmälningsskyldigheten för utländska tjänstemän som tillfälligt tjänstgör i Sverige knappast fyller någon reell funktion. Behovet av kontroll över in- och utförsel av vapen och ammunition torde göra sig än mindre gällande beträffande utrustning som en svensk polisman för med sig till Finland när han eller hon utför uppgifter där. Vidare är det i många brådskande situationer inte möjligt att fullgöra anmälningsskyldigheten utan att syftet med ingripandet går förlorat. Starka skäl talar alltså för att göra undantag från anmälningsskyldigheten vid brådskande polisiärt samarbete. Operativt samarbete enligt Schengenkonventionen och avtalen med Danmark och Finland är till sin natur brådskande. Även gränsöverskridanden inom ramen för samarbete enligt Atlasrådsbeslutet kan vara brådskande.

Anmälningsskyldigheten enligt inregränslagen bör därför inte gälla för in- och utförsel av vapen och ammunition vid samarbete enligt avtalen med Danmark och Finland eller Atlasrådsbeslutet eller vid övervakning eller förföljande enligt Schengenkonventionen. När det gäller samarbete enligt Prümrådsbeslutet gör sig skälen för ett avskaffande av anmälningsskyldigheten inte lika starkt gällande eftersom sådana insatser inte innefattar gränsöverskridanden som är brådskande i samma bemärkelse. Intresset av en enkel och tydlig reglering gör dock att regeringen ändå bedömer att undantaget bör gälla generellt vid utförande av uppgifter enligt lagen om internationellt polisiärt samarbete. Eftersom Norge inte är medlem i EU saknas det dock skäl, som *Tullverket* påpekar, att låta undantaget omfatta 4 a kap. lagen om internationellt polisiärt samarbete.

Enligt 1 och 6 §§ lagen (1992:1300) om krigsmateriel får skjutvapen och ammunition som huvudregel inte föras ut ur Sverige utan tillstånd. Tillstånd behövs, enligt 4 a § krigsmaterieförordningen (1992:1303), inte för utförsel till ett annat EES-land, om materielen har förts in i landet av ett utländskt organ för att användas vid tillfällig tjänstgöring enligt lagen om internationellt polisiärt samarbete. När finska polismän har utfört uppgifter i Sverige krävs det alltså inget utförseltillstånd enligt lagen om krigsmateriel.

8 Sekretess och personuppgiftsbehandling

8.1 Ingen ytterligare sekretessreglering

Regeringens bedömning: Det behöver inte införas några ytterligare bestämmelser om sekretess med anledning av samarbetet.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Uppgiftslämnande till finsk polis vid ingripanden i Sverige

När Polismyndigheten begär bistånd från Finland eller får information om ett ingripande som finska polismän har gjort enligt avtalet med Finland kan myndigheten behöva lämna ut uppgifter som omfattas av sekretess till finsk polis. Det kan t.ex. handla om uppgifter från en pågående förundersökning om en enskild som omfattas av sekretess enligt 35 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Det kan också handla om uppgifter om myndighetens aktuella resursläge som omfattas av sekretess enligt 18 kap. 1 § samma lag. För att sekretessbelagda uppgifter ska få lämnas till den finska polismyndigheten med stöd av 8 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen krävs att utlämnandet sker i enlighet med särskild föreskrift i lag eller förordning eller att uppgifterna i en motsvarande situation skulle få lämnas ut till en svensk myndighet och att det står klart att utlämnandet är förenligt med svenska intressen.

En uppgiftsskyldighet finns i 2 kap. 7 § lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område (polisens brottsdatalog). Enligt den bestämmelsen får, om det är förenligt med svenska intressen, personuppgifter lämnas ut till en polismyndighet i en stat som är ansluten till Interpol, om mottagaren behöver uppgifterna för att utreda brott, upprätthålla allmän ordning och säkerhet eller fullgöra förpliktelser som följer av internationella åtaganden. Polisens brottsdatalog är tillämplig när Polismyndigheten behandlar personuppgifter bl.a. i syfte att utreda brott eller upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Polismyndigheten kommer alltså i vissa fall att med stöd av 2 kap. 7 § polisens brottsdatalog kunna lämna ut personuppgifter som omfattas av sekretess till finsk polis.

Beträffande andra uppgifter än personuppgifter och personuppgifter som behandlas för andra syften än de som omfattas av tillämpningsområdet för polisens brottsdatalog får i stället bedömas om uppgifterna i en motsvarande situation skulle få lämnas till en svensk myndighet och om det står klart att utlämnandet är förenligt med svenska intressen.

Det är en grundläggande förutsättning för samarbete enligt avtalet att finsk polis får de uppgifter som behövs för att de ska kunna ta ställning till en begäran om bistånd och förbereda sig för den situation som möter dem på platsen för insatsen. Om det är nödvändigt för att Polismyndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet hindrar sekretess inte att en uppgift lämnas till finsk polis (10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen). I undantagsfall kan det annars vara möjligt att lämna ut uppgifterna med stöd av

generalklausulen i 10 kap. 27 samma lag. Att uppgifterna lämnas är inte enbart förenligt med svenska intressen utan sker med anledning av sådana intressen.

Polismyndighetens behov av att kunna lämna sekretessbelagda uppgifter till finsk polis tillgodoses alltså genom befintlig lagstiftning. Några författningsändringar behövs därför inte i denna del.

Uppgiftslämnande till finsk polis vid ingripanden i Finland

När svensk polis lämnar bistånd enligt avtalet på grund av brott är det fråga om sådan verksamhet som syftar till att beivra och utreda brott och det kan då bli fråga om att lämna ut uppgifter som omfattas av sekretess enligt 18 kap. 1 § andra stycket 2 och 35 kap. 1 § 4 offentlighets- och sekretesslagen. Om bistånd lämnas utan föregående begäran och ingripandet saknar koppling till brott, kan det i stället bli fråga om att lämna ut uppgifter som omfattas av sekretess enligt 35 kap. 20 § första stycket 1 offentlighets- och sekretesslagen.

Personuppgifter som omfattas av sekretess och som behandlas för sådana syften som avses i polisens brottsdatalag kan lämnas till finsk polis med stöd av bestämmelsen i 2 kap. 7 § polisens brottsdatalag. Övriga sekretessbelagda uppgifter bör kunna lämnas till finsk polis med stöd av 8 kap. 3 § 2 och 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen, eller i vart fall i vissa fall med stöd av generalklausulen i 10 kap. 27 samma lag.

Polismyndighetens behov av att kunna lämna även sekretessbelagda uppgifter till finsk polis vid avrapportering tillgodoses alltså genom befintlig lagstiftning. Det behövs därför inte några lagstiftningsåtgärder i denna del.

Offentlighet och sekretess vid ingripanden i Sverige

Vid ett ingripande i Sverige enligt avtalet med Finland gäller samma bestämmelser om offentlighet, sekretess och meddelarfrihet som när svensk polis hanterar ett ingripande från start. De uppgifter som svensk polis får genom avrapportering från finsk polis ska i relevanta delar tecknas ned och kommer alltså att utgöra del av materialet i Polismyndighetens ärende.

I de fall där finska polismän inte kan anses ha en tystnadsplikt grundad på 2 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen finns en ändamålsenlig tystnadsplikt enligt finsk rätt för uppgifter som de får del av när de ingriper i Sverige enligt avtalet. En ny bestämmelse om tystnadsplikt för finska poliser som ingriper i Sverige enligt avtalet skulle innebära ett avsteg från hur övriga överenskommelser om operativt samarbete som regleras i lagen om internationellt polisiärt samarbete har genomförts. Regeringen gör därför bedömningen att det inte bör införas någon särskild bestämmelse om tystnadsplikt för finska polismän vid samarbete enligt avtalet med Finland.

Offentlighet och sekretess vid ingripanden i Finland

Bestämmelserna i 18 kap. 1 § samt 35 kap. 1 och 20 §§ offentlighets- och sekretesslagen är tillämpliga på uppgifter i verksamhet som avser

ingripanden i Finland enligt avtalet. 18 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen skyddar visserligen inte finska verksamhetsintressen, men på sådana uppgifter kan i stället bestämmelsen i 18 kap. 17 a § offentlighets- och sekretesslagen om sekretess inom ramen för internationellt polisiärt samarbete vara tillämplig. Det behövs därför inte några lagstiftningsåtgärder för att skydda känsliga uppgifter som svensk polis får del av vid ingripanden i Finland.

8.2 Ingen ytterligare personuppgiftsreglering

Regeringens bedömning: Det behöver inte införas några ytterligare bestämmelser om personuppgiftsbehandling med anledning av samarbetet.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 6 kap. 1 § lagen om internationellt polisiärt samarbete gäller, om inte annat följer av lagen eller föreskrifter som regeringen har meddelat i anslutning till lagen, brottsdatalagen (2018:1177) och i paragrafen angivna registerförfattningar, däribland polisens brottsdatalag, för behandling av personuppgifter vid internationellt polisiärt samarbete.

Det finns inte några särskilda bestämmelser i avtalet med Finland som reglerar personuppgiftsbehandling. Vid samarbetet med Finland kommer Polismyndigheten regelmässigt att hantera personuppgifter. Det kan handla om registrering av uppgifter som lämnas i ett samtal eller vid avrapportering, framtagande av befintliga uppgifter som kan vara relevanta för en insats och utlämnande av uppgifter till finsk polis.

Vid samarbete enligt artikel 3 i avtalet med Finland, som avser ingripanden mot brott i syfte att vidta åtgärder för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott, kommer bestämmelserna i brottsdatalagen och polisens brottsdatalag att vara tillämpliga på personuppgiftsbehandlingen.

Vid ingripanden enligt artikel 4 i avtalet med Finland, som avser insatser utan föregående begäran, kommer personuppgiftsbehandlingen i vissa fall att ha andra syften än att förebygga, upptäcka och utreda brott och upprätthålla allmän ordning och säkerhet, t.ex. vid omhändertaganden på grund av berusning. I dessa fall är Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) och lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning tillämpliga på behandlingen. De respektive regelverken är tillämpliga på Polismyndighetens personuppgiftsbehandling såväl när den aktualiseras inom ramen för bistånd till Sverige som till Finland. Det behöver, med hänvisning till gällande rätt, inte vidtas några lagstiftningsåtgärder beträffande dataskydd för att möjliggöra den personuppgiftsbehandling som behöver ske till följd av avtalet med Finland.

9 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Regeringens bedömning: Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inga invändningar mot förslaget eller bedömningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Enligt artikel 17 i avtalet med Finland träder avtalet i kraft den första dagen av den andra månaden efter mottagandet av det sista meddelandet mellan Sverige och Finland, på diplomatisk väg, i vilket anges att de nationella rättsliga kraven för att avtalet ska träda i kraft är uppfyllda.

I promemorian görs bedömningen att den tidigaste tidpunkten som lagändringarna kan träda i kraft är den 1 januari 2025. Eftersom de föreslagna lagändringarna inte bör gälla förrän avtalet har trätt i kraft och det inte med säkerhet kan förutsägas när detta sker, bör det överlämnas till regeringen att besluta om lagändringarnas ikraftträdande.

Det finns inte behov av några övergångsbestämmelser.

10 Konsekvenser av förslagen

10.1 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen medför vissa kostnadsökningar för Polismyndigheten som kan hanteras inom myndighetens befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen ger inte upphov till kostnader för några andra statliga myndigheter, kommuner, regioner eller enskilda.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser yttrar sig inte särskilt över bedömningen. *Polismyndigheten* gör samma bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Vardera parten ska, om inget annat överenskomms, enligt artikel 12 i avtalet med Finland stå för de driftskostnader som dess behöriga tjänstemän ådrar sig i samband med tillämpningen av avtalet. Samarbete enligt avtalet med Finland avser kortvariga ingripanden i gränsområdet och bedöms aktualiseras som mest en handfull gånger per år. De driftskostnader som kommer att uppkomma med anledning av dessa kan därför antas bli begränsade.

Polismyndigheten kommer bl.a. att behöva genomföra utbildningsinsatser för att förbereda svenska polismän på uppgiften att ingripa i Finland enligt finsk lagstiftning och att utöva ledning över finska polismän

som ingriper i Sverige. Det finns också ett visst behov av samövningar. Polismyndigheten behöver vidare upprätta strukturer och rutiner för kommunikationen med den finska polismyndigheten. De nya samarbetsformerna kan för Polismyndighetens del även innebära arbete med att omarbeta och utfärda nya föreskrifter och allmänna råd. Förslagen kommer, som anges i promemorian, att ge upphov till kostnadsökningar för Polismyndigheten. Dessa kostnader bedöms dock kunna finansieras inom ramen för Polismyndighetens befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen får inga andra ekonomiska konsekvenser.

10.2 Övriga konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen bör leda till minskad brottslighet i gränsområdet. Förslagen innebär en förstärkning av den offentliga servicen i gränsområdet.

Förslagen kommer inte att medföra några andra konsekvenser.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Förslagen medför en förmåga att ingripa mer skyndsamt mot bl.a. allvarliga brott i gränsområdet. Det kan ha en avhållande effekt på den som överväger att begå ett brott där.

Att den polisiära utryckningsverksamheten kan bedrivas på ett ändamålsenligt sätt är ett centralt åtagande för staten och en viktig del i den offentliga servicen. Förslagen innebär att rätten till snabb och relevant hjälp vid brott eller andra färdigheter förstärks i gränsområdet. Förutom att detta innebär en faktisk förstärkning av rättstryggheten kan det ha allmänt trygghetsskapande effekter. Regeringen bedömer även att det, som framgår av avsnitt 5, är möjligt att upprätthålla grundläggande principer om rättssäkerhet vid samarbete enligt avtalet.

Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen, för sysselsättningen, för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags, för jämställdheten mellan män och kvinnor eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

11 Författningskommentar

11.1 Förslaget till lag om ändring i inregränslagen (1996:701)

3 § Den som för in en vara från ett annat EU-land till Sverige ska anmäla varan till Tullverket om varan omfattas av ett förbud mot införsel eller ett villkor för införsel som inte är uppfyllt. Detsamma gäller om varan förs in med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift. En anmälan ska också göras av den som för ut en vara från Sverige till ett annat EU-land om varan omfattas av ett förbud mot utförsel eller ett

villkor för utförelse som inte är uppfyllt. Detsamma gäller om varan förs ut med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift.

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut en vara som avses i 2 § 1, 3, 8, 10 eller 11, eller 14 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, ska dock alltid anmäla varan till Tullverket. *Detta gäller inte en vara som medförs för tjänsteändamål av en svensk eller utländsk tjänsteman vid samarbete enligt de internationella överenskommelser som avses i 2–4 kap., och 4 b kap. lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete.*

En anmälan ska *genast göras* till närmaste bemannade tullkontor. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Tullverket får meddela närmare föreskrifter om anmälningsskyldigheten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om anmälningsskyldighet vid in- och utförelse av vissa varor över Sveriges gräns mot ett annat EU-land. Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

Ändringen i *andra stycket* innebär att svenska och utländska tjänstemän undantas från det obligatoriska anmälningsskravet beträffande sådan utrustning som de medför för tjänsteändamål vid gränsöverskridande övervakning eller förföljande enligt Schengenkonventionen eller vid utförande av uppgifter enligt Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet, avtalet med Danmark eller avtalet med Finland. Att det inte gäller någon anmälningsskyldighet vid in- och utförelse av batonger som medförs för tjänsteändamål vid utförande av uppgifter enligt lagen om internationellt polisiärt samarbete följer av första stycket.

Tredje stycket moderniseras språkligt.

11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete

I lagen införs bestämmelser som krävs för att genomföra avtalet med Finland i svensk rätt. Allmänna överväganden om avtalet finns i avsnitt 5.

I följande avsnitt kommenteras förslag till nya bestämmelser som förs in i ett nytt kapitel, 4 b, och nödvändiga följdändringar.

1 kap.

3 § I lagen avses med

– *Schengenkonventionen*: konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985,

– *avtalet med Danmark*: avtalet av den 6 oktober 1999 mellan Konungariket Sveriges regering och Konungariket Danmarks regering om polisiärt samarbete i Öresundsregionen,

– *Öresundsförbindelsen*: den fasta förbindelsen över Öresund som den definieras i artikel 2 i avtalet med Danmark,

– *Prümrådsbeslutet*: rådets beslut 2008/615/RIF av den 23 juni 2008 om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet,

– *Atlasrådsbeslutet*: rådets beslut 2008/617/RIF av den 23 juni 2008 om förbättrat samarbete i krisituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper,

– *avtalet med Norge*: avtalet av den 4 september 2018 mellan Sveriges regering och Norges regering om ömsesidigt bistånd mellan polisens särskilda insatsgrupper i krissituationer,

– *avtalet med Finland*: avtalet av den 19 oktober 2021 mellan Konungariket Sveriges regering och Republiken Finlands regering om polissamarbete i gränsområdet,

– *referensuppgifter*: registeruppgifter som inte röjer identiteten på en person, antingen i form av en sifferbeteckning och ett fingeravtryck eller en sifferbeteckning och en dna-profil från den icke-kodifierande delen av personens dna,

– *CBE-direktivet*: Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/413 av den 11 mars 2015 om underlättande av gränsöverskridande informationsutbyte om trafiksäkerhetsrelaterade brott, i den ursprungliga lydelsen,

– *VIS-rådsbeslutet*: rådets beslut 2008/633/RIF av den 23 juni 2008 om åtkomst till informationssystemet för viseringar (VIS) för sökningar för medlemsstaternas utsedda myndigheter och för Europol i syfte att förhindra, upptäcka och utreda terroristbrott och andra grova brott, och

– *avtalet med USA*: avtalet av den 16 december 2011 mellan Konungariket Sveriges regering och Amerikas förenta staters regering om ett förstärkt samarbete för att förebygga och bekämpa brottslighet.

I paragrafen anges vad som avses med vissa uttryck som används i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Ändringen innebär att det i paragrafen anges vilken internationell överenskommelse som avses med uttrycket avtalet med Finland.

4 b kap. Operativt samarbete enligt avtalet med Finland

Brådskande åtgärder efter begäran

1 § Polismyndigheten får i brådskande fall begära bistånd från Polisstyrelsen i Finland, om det behövs för att i Haparanda kommun, Kiruna kommun, Pajala kommun eller Övertorneå kommun (det svenska gränsområdet) ingripa mot ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv eller hälsa.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för en begäran om bistånd enligt artikel 3 i avtalet med Finland. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Enligt paragrafen är det Polismyndigheten som får begära bistånd. Om den finska polismyndigheten beviljar begäran kommer en finsk polisman att i det svenska gränsområdet få vidta svenska polisiära uppgifter i den utsträckning som framgår av 2 §.

Ett behov av bistånd föreligger om Polismyndigheten inte har tillräckliga resurser för att ingripa mot ett förestående, pågående eller fullbordat brott på egen hand. Biståndsbehovet kan även avse förstärkning. Att Polismyndigheten redan har patruller på plats eller som kan vara på plats tidigare än finsk polis innebär inte i sig att det saknas behov av bistånd, utan det avgörande är om de resurser som kan avsättas är tillräckliga för att hantera situationen utan hjälp av finsk polis.

Att biståndsbehovet ska vara brådskande innebär att ett ingripande inte ska kunna anstå till dess att Polismyndigheten kan hantera situationen på egen hand med egna resurser. Det torde normalt inte råda någon tvekan om att ett ingripande mot ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv eller hälsa brådskar. Det kan dock inte uteslutas att det kan förekomma situationer där faran inte är så överhängande att biståndsbehovet kan anses brådskande i bestämmelsens mening. Ett exempel på en

sådan situation är att svensk polis får kännedom om att en person som är bosatt i gränsområdet förvarar vapen som under nästkommande vecka ska användas vid ett grovt våldsbrott. Om situationen inte är sådan att vapnen bedöms behöva tas i beslag omedelbart kan biståndsbehovet inte anses vara brådskande i bestämmelsens mening.

Bistånd får begäras endast för att ingripa mot ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv eller hälsa. Exempel på sådana brott är misshandel, rån, människorov och våldtäkt. En utgångspunkt för bedömningen av om det är fråga om ett allvarligt brott är att det rör sig om ett konkret brott med ett straffvärde motsvarande minst fängelse i sex månader. Även andra omständigheter än straffvärdet kan dock vara relevanta att beakta vid bedömningen. Bistånd får begäras även om syftet med brottet är ett annat än att det ska innebära fara för en enskilds liv eller hälsa. Det är tillräckligt att brottet innebär att en sådan fara uppstår. Som exempel på sistnämnda typ av brott kan nämnas allmänfarlig ödeläggelse, mordbrand och sabotage.

2 § Vid ett ingripande enligt 1 § får en finsk polisman i det svenska gränsområdet vidta de åtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott. En finsk polisman som har påbörjat ett förföljande av en person inom gränsområdet får fortsätta det utanför området om personen kan misstänkas för det brott som begäran avser.

Polismyndigheten ska så snart det är möjligt ta över ingripandet. En finsk polisman får efter detta bistå svenska polismän under deras vägledning.

Paragrafen reglerar bl.a. vilka uppgifter som överläts till finsk polis vid ett ingripande efter en begäran om bistånd. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

I första stycket första meningen anges att en finsk polisman får vidta åtgärder för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott. Det innebär att de i allt väsentligt har samma uppgifter som en svensk polisman har vid utryckningsverksamhet som består i att ingripa mot pågående brott. Med finsk polisman avses en polisman vid Polisen i Finland.

En finsk polisman får endast vidta åtgärder som avser den situation som gav upphov till begäran om bistånd. Om det i anslutning till en plats för ett ingripande uppstår en fristående situation som påkallar ett ingripande för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet kan en finsk polisman dock i vissa fall ha möjlighet att ingripa med stöd av 3 § eller bestämmelsen om envarsgripande i 24 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken.

En finsk polisman får endast vidta sådana åtgärder som behövs i avvaktan på att Polismyndigheten kan ta över ingripandet. Detta betyder att de inte får vidta en åtgärd som kan vänta till dess att svensk polis har möjlighet att vidta den. Vilka befogenheter en finsk polisman har vid ett ingripande enligt kapitlet framgår av 6 §.

Av andra meningen följer att en finsk polisman endast får utföra uppgifter utanför det svenska gränsområdet om det rör sig om att fortsätta ett förföljande av en person som kan misstänkas för det brott som gav upphov till begäran om bistånd. Förföljandet måste ha påbörjats inom gränsområdet.

Enligt andra stycket ska Polismyndigheten så snart det är möjligt ta över ingripandet som avses i första stycket. Att svensk polis kommer till platsen

innebär inte i sig att Polismyndigheten tar över ingripandet. Avgörande är om svenska polismän på egen hand kan hantera situationen utan fortsatt bistånd från finsk polis. Därefter får en finsk polisman bistå de svenska polismännen under deras vägledning. Vägledningen kan utövas både på plats och på distans och utformas på olika sätt beroende på situation. I normalfallet ska vägledningen utövas genom att svenska polismän är fysiskt närvarande. Om finska polismän åtföljs av ett eget befäl, är det i många fall naturligt att de står under ledning av det befälet, som i sin tur mer direkt underställs Polismyndigheten. Att finska polismän ska följa Polismyndighetens instruktioner även när de agerar på egen hand framgår av 5 kap. 1 §.

Brådskande åtgärder utan begäran

3 § *En finsk polisman får ingripa i det svenska gränsområdet utan begäran, om det i hans eller hennes närhet uppstår en situation som innebär omedelbar fara för en enskilds liv eller hälsa och den faran behöver avvärjas innan svenska polismän hinner ingripa.*

Den finska polismannen ska så snart det kan ske anmäla ingripandet till Polismyndigheten, som ska bekräfta mottagandet av anmälan och så snart det är möjligt ta över ingripandet.

Paragrafen reglerar bl.a. förutsättningarna för bistånd utan föregående begäran som regleras i artikel 4 i avtalet med Finland. Paragrafen innebär att den polisiära förvaltningsuppgiften att bistå enskilda vid omedelbar fara för deras liv eller hälsa överläts till finsk polis i vissa fall. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

En finsk polisman får enligt *första stycket* utan begäran ingripa i det svenska gränsområdet, om det i hans eller hennes närhet uppstår en situation som innebär omedelbar fara för en enskilds liv eller hälsa och faran behöver avvärjas innan svenska polismän hinner ingripa. Med ”närhet” avses att den finska polismannen ska kunna observera situationen eller att polismannen uppmärksammas på en situation som pågår i direkt anslutning till den plats där han eller hon befinner sig.

Den bakomliggande orsaken till att det föreligger en fara för en enskilds liv eller hälsa saknar betydelse. En finsk polisman kan alltså ingripa såväl vid brott som vid olyckor, naturkatastrofer eller farosituationer som har uppstått till följd av t.ex. självmordsförsök eller en enskilds alkohol- eller drogpåverkan. I situationer där faran beror på ett brott krävs inte att det är fråga om ett allvarligt brott.

Enligt *andra stycket* ska den finska polismannen så snart det kan ske anmäla ingripandet till Polismyndigheten som ska bekräfta mottagandet. En sådan anmälan säkerställer att Polismyndigheten får kännedom om ingripandet och därmed kan utöva det operativa ledningsansvaret och vidta de åtgärder som behövs för att ta över ingripandet. Att anmälan ska göras så snart det kan ske innebär att den ska göras så fort situationen tillåter. När det gäller vad som ligger i uttrycket ta över ingripandet hänvisas till kommentaren till 2 §.

4 § Vid ett ingripande enligt 3 § får en finsk polisman vidta de åtgärder som behövs för att avvärja faran.

En finsk polisman får efter att Polismyndigheten har tagit över ingripandet bistå svenska polismän under deras vägledning.

Paragrafen reglerar vad en finsk polisman får göra i sådana situationer som omfattas av 3 §. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Av *första stycket* framgår att en finsk polisman får vidta de åtgärder som behövs för att avvärja faran som har föranlett ingripandet. Det föreligger alltså inte någon generell rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet eller – i situationer där faran är kopplad till ett brott – vidta brottsutredande åtgärder, utan en finsk polisman får endast vidta sådana åtgärder som behövs för att avvärja den aktuella faran. Vilka befogenheter en finsk polisman har vid ett ingripande enligt kapitlet framgår av 6 §. Exempel på sådana åtgärder som typiskt sett bör kunna vidtas med stöd av paragrafen är gripande enligt 24 kap. 7 § rättegångsbalken och omhändertagande med stöd av lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m.

Av *andra stycket* framgår att en finsk polisman, efter att Polismyndigheten har tagit över ingripandet, får bistå svenska polismän under deras vägledning. Vad som avses med vägledning framgår av kommentaren till 2 §.

Behöriga tjänstemän

5 § En finsk polisman får utföra uppgifter i Sverige i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel om han eller hon är lämplig för uppgiften.

Bistånd enligt detta kapitel får inte lämnas av en särskild insatsgrupp.

Paragrafen reglerar vilka som är behöriga att lämna bistånd enligt kapitlet. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.4 och 6.4.

Av *första stycket* framgår att en finsk polisman får utföra uppgifter i Sverige i enlighet med bestämmelserna i kapitlet om han eller hon är lämplig för uppgiften. Utgångspunkten är att den finska polismannen ska ha goda kunskaper om de regler som gäller för och de arbetsmetoder som tillämpas av svensk polis och att han eller hon ska kunna göra sig förstådd på svenska. Bedömningen av om en finsk polisman är lämplig ska dock göras med beaktande av den situation som ingripandet avser.

Enligt *andra stycket* får bistånd enligt kapitlet inte lämnas av särskilda insatsgrupper. Med uttrycket särskild insatsgrupp avses en sådan brottsbekämpande enhet som har hanteringen av krissituationer som en specialuppgift enligt Atlasrådsbeslutet, det vill säga rådets beslut 2008/617/RIF av den 23 juni 2008 om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper (se prop. 2016/17:139 s. 95).

Befogenheter

6 § Vid utförande av uppgifter i Sverige i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel har en finsk polisman samma befogenheter som en svensk polisman har enligt polislagen (1984:387) och de befogenheter som en svensk polisman har att

1. verkställa ett beslut om tvångsmedel som har fattats av förundersökningsledaren eller åklagare i enlighet med bestämmelserna i 24–28 kap. rättegångsbalken,

2. hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder enligt 23 kap. 3 § fjärde stycket och 6 § rättegångsbalken,

3. beordra en person att medfölja till förhör och ta med honom eller henne till förhöret enligt 23 kap. 8 § rättegångsbalken,

4. omhändertaga elektronisk kommunikationsutrustning från den som ska höras och besluta om kroppsvisitation enligt 23 kap. 9 a § rättegångsbalken,

5. gripa någon enligt 24 kap. 7 § rättegångsbalken,

6. ta föremål i beslag enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken,

7. förbjuda tillträde till ett visst område eller vidta andra åtgärder enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken,

8. göra en husrannsakan enligt 28 kap. 5 § rättegångsbalken,

9. göra en undersökning enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken,

10. besluta om kroppsvisitation samt hålla kvar eller ta med den som ska kroppsvisiteras enligt 28 kap. 13 och 13 a §§ rättegångsbalken, och

11. omhändertaga en person enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m.

Paragrafen reglerar en finsk polismanns befogenheter att vidta tvångsåtgärder och utöva våld när han eller hon utför uppgifter i enlighet med 2 och 4 §§. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.1.

Av paragrafen framgår att en finsk polisman har samma befogenheter som en svensk polisman har enligt polislagen.

Enligt *första punkten* har en finsk polisman dessutom samma befogenheter som en svensk polisman har att verkställa ett beslut om tvångsmedel som har fattats av förundersökningsledaren eller åklagare i enlighet med bestämmelserna om straffprocessuella tvångsmedel i rättegångsbalken.

Av *punkt 2–11* följer vidare att en finsk polisman har samma befogenheter som en svensk polisman att besluta om och verkställa vissa tvångsmedel.

I *punkt 2–4* finns bestämmelser om förhör och anknytande åtgärder. En finsk polisman kan med stöd av bestämmelserna t.ex. bistå svenska polismän genom att hämta in vittnesuppgifter på en brottsplats. Endast i undantagsfall bör dock en finsk polisman hålla förhör med den som är misstänkt för brott. Bestämmelsen i 23 kap. 8 § rättegångsbalken ska tillämpas med beaktande av de särskilda förutsättningar som gäller när en finsk polisman ingriper med stöd av bestämmelserna i kapitlet. Om ett förhör lämpligen bör hållas av svensk polis får t.ex. kravet på att förhöret ska hållas omedelbart anses uppfyllt om det hålls så fort svenska polismän kommer till platsen. Om de svenska polismännen befinner sig långt från platsen bör ett telefonförhör övervägas.

Bortsett från åtgärder enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken som nämns i sjunde punkten gäller generellt vid tillämpning av *punkt 5–10* att det måste föreligga fara i dröjsmål för att en finsk polisman själv ska få besluta om ett tvångsmedel. Det innebär i princip att åtgärden får vidtas endast om det finns en risk för att den inte kommer att kunna verkställas eller att syftet med den går förlorad, om polismannen inväntar ett beslut av förundersökningsledare eller åklagare.

Av elfte punkten framgår att en finsk polisman får besluta om omhändertagande enligt lagen om omhändertagande av berusade personer m.m.

Av 5 kap. 1 § framgår att befogenheterna ska utövas i enlighet med svensk lag och annan författning samt instruktioner som meddelas av Polismyndigheten. Att en finsk polisman ska utöva befogenheterna i enlighet med svensk lag innebär att han eller hon är skyldig att iakttta behovs- och proportionalitetsprinciperna och de särskilda regler som kan gälla för själva genomförandet av en tvångsåtgärd, t.ex. bestämmelserna i 28 kap. 6 § rättegångsbalken om husrannsakan och 28 kap. 13 § andra och tredje styckena rättegångsbalken om kroppsvisitation. Ytterligare begränsningar av rätten att utöva befogenheter enligt paragrafen kan följa av finsk rätt.

Användning av tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning

7 § En finsk polisman som utför uppgifter i Sverige i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel har samma rätt att använda tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning som en svensk polisman har att använda motsvarande utrustning.

Paragrafen reglerar finska polismäns användning av tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.3.

Av paragrafen framgår att en finsk polisman som utför uppgifter i Sverige i enlighet med bestämmelserna i kapitlet har samma rätt att använda tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning som en svensk polisman har att använda motsvarande utrustning. Genom uttrycket motsvarande utrustning klargörs att även vapen som är av ett fabrikat eller en modell som inte finns med i Polismyndighetens förteckning över godkända särskilda hjälpmedel får användas om de motsvarar vapen som finns med i förteckningen. Det gäller även om den finska utrustningen t.ex. har något kraftigare kaliber eller effekt än motsvarande svensk utrustning. Att en finsk polisman har samma rätt att använda vapen som en svensk polisman innebär att samtliga relevanta svenska föreskrifter om vapenanvändning gäller även för de finska polismännen, t.ex. reglerna om nödvärn och föreskrifter om vapenanvändning i Polismyndighetens författningssamling. Begränsningar av rätten för finska polismän att använda vapen i Sverige kan följa av finsk rätt.

Rapportering och omedelbar prövning

8 § En finsk polisman som har vidtagit en åtgärd ska så snart det kan ske rapportera den till förmannen för verksamheten.

Polismyndigheten ska omedelbart ta ställning till om ett tvångsmedel som har beslutats av en finsk polisman ska bestå. Åtgärden ska hävas om den är felaktig eller om det inte längre finns skäl för den. Det gäller även vid prövning av ett gripande som ännu inte har anmälts till åklagare.

Paragrafen reglerar rapportering av och ställningstagande till åtgärder som vidtas av en finsk polisman. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.6.

Enligt *första stycket* ska en finsk polisman så snart det kan ske rapportera en vidtagen åtgärd till den som är förman för verksamheten. Att en åtgärd ska rapporteras så snart det kan ske innebär att rapporteringen ska göras så fort situationen tillåter. Med ”förmannen för verksamheten” avses den svenska polisman som leder verksamheten.

Av *andra stycket* framgår att Polismyndigheten omedelbart ska ta ställning till om ett tvångsmedel som har beslutats av en finsk polisman ska bestå. Normalt sett bör prövningen göras av den förman som har tagit emot rapporten om åtgärden. Det kan emellertid förekomma att en särskild förundersökningsledare har utsetts i ärendet eller att prövningen av något annat skäl bör göras av någon annan än förmannen. Det bör framgå av en arbetsordning eller liknande vem som är behörig att på Polismyndighetens vägnar göra en prövning enligt paragrafen.

I stycket klargörs också under vilka förutsättningar en åtgärd ska hävas och att detta gäller även vid prövning av ett gripande. Till skillnad från vad som gäller enligt 24 kap. 8 § tredje stycket rättegångsbalken krävs inte att det ska vara uppenbart att det inte längre finns skäl för ett fortsatt frihetsberövande för att ett gripande ska hävas. Om gripandet har hunnit anmälas till en åklagare gäller i stället reglerna i 24 kap. rättegångsbalken.

Ansvaret för vidtagna åtgärder

9 § *Från det att en åtgärd har rapporterats enligt 8 § ska Polismyndigheten fullgöra de skyldigheter som enligt lag eller annan författning är förenade med åtgärden.*

Paragrafen reglerar ansvaret för att fullgöra de skyldigheter som är förenade med tvångsåtgärder. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.6.

Genom paragrafen klargörs att Polismyndigheten från det att en åtgärd har rapporterats har ansvaret för att fullgöra de skyldigheter som enligt lag eller annan författning är förenade med åtgärden. Det kan t.ex. handla om att bevaka tidsfrister som följer av 13 c och 16 §§ polislagen (1984:387) eller underrätta en anhörig om ett frihetsberövande enligt 24 kap. 21 a § rättegångsbalken. Paragrafen omfattar såväl pågående som redan genomförda åtgärder.

Dokumentation

10 § *Polismyndigheten ansvarar för att protokoll upprättas över sådana åtgärder som enligt lag eller annan författning ska dokumenteras. En finsk polisman ska bistå Polismyndigheten genom att lämna nödvändiga uppgifter.*

En finsk polisman ska anteckna sådana åtgärder som enligt lag eller annan författning ska dokumenteras.

Paragrafen reglerar frågan om dokumentation av åtgärder som vidtas av finska polismän. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.7.

Enligt *första stycket* är det Polismyndigheten som ansvarar för att protokoll upprättas avseende sådana åtgärder som enligt lag eller annan författning ska dokumenteras. Det innebär att de bestämmelser om skyldighet att upprätta protokoll som finns i 27 och 28 §§ polislagen och i rättegångsbalken inte gäller för finska polismän. Att de finska polismännen ska bistå genom att lämna nödvändiga uppgifter innebär att de är

skyldiga att lämna de uppgifter som behövs för att Polismyndigheten ska kunna fullgöra skyldigheten att upprätta protokoll.

Enligt *andra stycket* är finska polismän skyldiga att anteckna sådana åtgärder som enligt lag eller annan författning ska dokumenteras. Det kan handla om vad som framkommer vid ett förhör som finska polismän håller eller uppgifter om tvångsmedel. Det uppställs inget krav på att anteckningarna ska göras på svenska. Det ankommer på Polismyndigheten att vid behov översätta anteckningarna till svenska.

Föreskrifter

11 § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om operativt samarbete enligt avtalet med Finland.*

Paragrafen är en upplysningsbestämmelse som anger att det kan finnas ytterligare bestämmelser i förordning eller myndighetsföreskrifter. Övervägandena finns i avsnitt 5.

5 kap. Gemensamma bestämmelser för operativt samarbete enligt Schengenkonventionen, avtalet med Danmark, Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet, avtalet med Norge och avtalet med Finland

1 § Utländska tjänstemän ska, när de *utför uppgifter i Sverige* enligt denna lag, följa svensk lag och annan författning samt instruktioner som meddelas av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. De ska alltid kunna styrka sin behörighet och identitet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utländska tjänstemäns skyldigheter i vissa avseenden. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.8.

Genom ändringen tydliggörs att skyldigheten att följa svensk lag och annan författning samt instruktioner som meddelas av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen gäller generellt när utländska tjänstemän utför uppgifter i Sverige enligt lagen och inte endast när de utövar befogenheter i den mening som det begreppet används i lagen.

4 § Bestämmelser om svenska statens skyldighet att ersätta skador som svenska tjänstemän vållar ska inte vara tillämpliga när skadorna vållas i en annan stat i samband med gränsöverskridande övervakning eller förföljande enligt Schengenkonventionen. Detsamma ska gälla när skadorna vållas i samband med samarbete enligt avtalet med Danmark, Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet, avtalet med Norge *eller avtalet med Finland*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om svenska statens ansvar för skador som svenska tjänstemän vållar i samband med tjänstgöring utomlands. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Ändringen innebär att paragrafens tillämpningsområde utökas till att avse även skador som vållas vid samarbete enligt avtalet med Finland.

AVTAL MELLAN KONUNGARIKET SVERIGES REGERING OCH REPUBLIKEN FINLANDS REGERING OM POLISSAMARBETE I GRÄNSOMRÅDET

Konungariket Sveriges regering och Republiken Finlands regering (nedan kallade *parterna*),

som vill samarbeta för att fördjupa polissamarbetet, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott,

som noterar att polissamarbetet mellan parterna redan är nära och effektivt, särskilt när det gäller gemensamma insatser,

som konstaterar att ett effektivt informationsutbyte och ett nära operativt samarbete mellan parternas polismyndigheter är en integrerad del av polisverksamheten och brottsbekämpningen och bör fördjupas ytterligare,

som beaktar att båda parterna, fastän de behåller ansvaret för den allmänna ordningen och säkerheten inom sitt respektive territorium, kan gagnas av ett fördjupat ömsesidigt polissamarbete i gränsområdet,

som beaktar EU-rätten, särskilt Schengenregelverket, rådets beslut 2008/615/RIF och 2008/616/RIF (de s.k. Prümbesluten) och rådets beslut 2008/617/RIF (om samarbete inom Atlasnätverket),

som tar hänsyn till att hoten från den gränsöverskridande brottsligheten påkallar ett närmare och mer effektivt polissamarbete samt nya samarbetsformer, och

som strävar efter att intensifiera och ytterligare fördjupa samarbetet mellan parterna, Bilaga 1

har kommit överens om följande.

Artikel 1

Avtalets syfte och tillämpningsområde

Syftet med detta avtal är att fördjupa polissamarbetet mellan parterna och därigenom ytterligare förbättra förutsättningarna för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäckta och utreda brott.

I detta avtal avses med *gränsområdet*

- i Konungariket Sverige området inom kommunerna Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.
- i Republiken Finland området inom kommunerna Enontekis, Kolari, Muonio, Pello, Torneå och Övertorneå, och

Detta avtal omfattar inte bistånd som lämnas av särskilda insatsgrupper.

Artikel 2

Centralmyndigheter, behöriga tjänstemän och lokala kontaktställen

Centralmyndigheter är Polismyndigheten, i Konungariket Sverige, och Polisstyrelsen, i Republiken Finland.

Behöriga tjänstemän är polismän vid Polismyndigheten, i Konungariket Sverige, och polismän vid Polisen, i Republiken Finland.

Centralmyndigheterna ska utse lokala kontaktställen för brådskande åtgärder enligt artiklarna 3 och 4. Centralmyndigheterna ska informera varandra om kontaktställena.

Artikel 3

Brådskande åtgärder efter begäran

Behöriga tjänstemän från en part får, på begäran av värdpartens lokala kontaktställe, korsa gränsen och vidta alla provisoriska åtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga, upptäcka och utreda brott.

En sådan begäran kan göras om det behövs brådskande bistånd för att ingripa i gränsområdet mot ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet. Detta inkluderar, men är inte begränsat till, våldtäkt, rån, grov misshandel, mord, terroristbrott och situationer där en offentlig tjänsteman utsätts för ett allvarligt hot.

Begäran kan göras muntligen eller skriftligen med användning av alla tillgängliga tekniska medel och ska, i möjligaste mån, närmare ange vilka provisoriska åtgärder som ska vidtas. Det lokala kontaktstället hos den part som mottagit begäran får bevilja eller avslå den eller, om det är möjligt, föreslå en annan typ av bistånd.

Om begäran beviljas ska värdparten utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för att avvärja den situation som gav upphov till begäran och ta över insatsen. Bilaga 1

De behöriga tjänstemän som korsar gränsen får agera på egen hand tills värdpartens tjänstemän anländer. Därefter får de bistå värdpartens tjänstemän under deras vägledning och, i regel, i deras närvaro. De ska, så snart det går, rapportera provisoriska åtgärder som de vidtagit.

Artikel 4

Brådskande åtgärder utan begäran

I brådskande situationer får behöriga tjänstemän från en part, utan begäran från värdparten, korsa gränsen och i gränsområdet vidta alla provisoriska åtgärder som behövs för att avvärja omedelbar fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet. Detta gäller endast om det finns en risk för att faran ska förverkligas innan värdpartens tjänstemän hinner anlända och agera.

De behöriga tjänstemän som korsar gränsen ska utan dröjsmål anmäla detta till värdpartens lokala kontaktställe. Värdparten ska bekräfta mottagandet av anmälan och utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för att avvärja faran och ta över insatsen.

De behöriga tjänstemän som korsar gränsen får agera på egen hand tills värdpartens tjänstemän anländer. Därefter får de bistå värdpartens tjänstemän under deras vägledning och, i regel, i deras närvaro. De ska, så snart det går, rapportera provisoriska åtgärder som de vidtagit.

Artikel 5

Gränsöverskridande övervakning och förföljande

Bestämmelserna i Schengenregelverket är tillämpliga på gränsöverskridande övervakning och förföljande. Det förtydligas att gränsöverskridande förföljande över landgränser omfattar förföljande över flod- och insjögränser.

Artikel 6

Ledning och befogenheter

Behöriga tjänstemän som inom ramen för detta avtal verkar inom den andra partens territorium ska agera i enlighet med värdpartens lag och inom ramen för de befogenheter som de har enligt sin nationella lagstiftning. De ska följa instruktioner som meddelas av värdpartens lokala kontaktställe eller polismän som har befälet på plats, när sådana instruktioner är tillgängliga. Värdparten ska ansvara för tjänstemännens handlingar.

De behöriga tjänstemännen ska, inom ramen för de befogenheter som de har enligt sin nationella lagstiftning, ha samma rätt att använda våld som värdpartens tjänstemän.

Artikel 7

Tjänstevapen, ammunition och utrustning

Behöriga tjänstemän som inom ramen för detta avtal verkar inom den andra partens territorium får använda sina nationella tjänsteuniformer. De får inneha tjänstevapen, ammunition och utrustning i enlighet med den utsändande partens nationella lagstiftning. Värdparten får förbjuda den utsändande medlemsstatens tjänstemän att inom dess territorium inneha vissa tjänstevapen eller viss ammunition eller utrustning.

De behöriga tjänstemännen ska, inom ramen för de befogenheter som de har enligt sin nationella lagstiftning, ha samma rätt att använda vapen, ammunition och utrustning som värdpartens tjänstemän. Bilaga 1

Om en parts behöriga tjänstemän i samband med åtgärder i enlighet med detta avtal använder motorfordon inom den andra partens territorium ska samma trafikbestämmelser gälla för dem som för värdpartens tjänstemän, inklusive bestämmelser om skyldighet att lämna företräde och särskilda rättigheter i vägtrafiken.

Artikel 8

Utbildning

Vardera parten ska ansvara för att alla dess behöriga tjänstemän som deltar i samarbetet har den kompetens, de kunskaper och den utrustning som krävs för uppgiften.

Parterna ska samarbeta när det gäller samordning och anordnande av gemensam utbildning i de fall där det är möjligt. Parterna ska ge varandra stöd när det gäller att tillhandahålla lämpligt utbildningsmaterial om nationell lagstiftning av betydelse för detta avtal.

Artikel 9

Straffrättsligt ansvar

Behöriga tjänstemän som inom ramen för detta avtal verkar inom den andra partens territorium ska i fråga om brott som de begår eller brott som de utsätts för jämföras med värdpartens tjänstemän, om inte annat föreskrivs i något annat avtal som är bindande för parterna.

Artikel 10

Tjänsteförhållanden och disciplinansvar

Behöriga tjänstemän som inom ramen för detta avtal verkar inom den andra partens territorium ska i tjänsterättsligt hänseende, särskilt vad gäller de disciplinära bestämmelserna, omfattas av den tillämpliga lagstiftningen i sin egen stat.

Beslut om disciplinansvar som avser tjänstemän som deltar i samarbetet ska fattas av myndigheterna i deras egen stat.

Artikel 11

Skadeståndsansvar

När behöriga tjänstemän inom ramen för detta avtal verkar inom den andra partens territorium ska deras stat ansvara för de eventuella skador som de förorsakar under sina insatser, i enlighet med lagstiftningen i den stat inom vars territorium de verkar.

Den part inom vars territorium skadorna förorsakats ska ersätta skadorna i enlighet med de villkor som gäller för skador som förorsakats av dess egna tjänstemän.

Den part vars behöriga tjänstemän har förorsakat skador på någon person inom den andra partens territorium ska till fullo ersätta den andra parten för alla belopp den har betalat ut till offren eller de personer som befullmäktigats att handla på offrens vägnar.

Artikel 12**Kostnader**

Vardera parten ska stå för de driftskostnader som dess behöriga tjänstemän ådrar sig i samband med tillämpningen av detta avtal. I särskilda fall får parterna komma överens om avvikande arrangemang.

Artikel 13**Tvistlösning**

Twister om tolkningen eller tillämpningen av detta avtal ska lösas genom förhandling mellan parterna.

Artikel 14**Ändringar**

Detta avtal får ändras efter skriftligt förslag från någondera parten.

Sådana ändringar ska antas om parterna kommer överens om det och träda i kraft den första dagen i den andra månaden efter mottagandet av den sista noten som utväxlats mellan parterna i vilken anges att de nationella åtgärder som krävs för att ändringarna ska sättas i kraft är slutförda.

Artikel 15**Förhållande till andra internationella****överenskommelser**

Bestämmelserna i detta avtal gäller endast i den mån de är förenliga med EU-rätten. Detta avtal inverkar inte på tillämpningen av befintliga internationella överenskommelser som parterna ingått med varandra eller med ett tredjeland.

Artikel 16

Uppsägning av avtalet

Endera parten får säga upp detta avtal genom skriftligt meddelande till den andra parten. Uppsägningen träder i kraft tre månader efter meddelandet.

Artikel 17

Ikraftträdande

Detta avtal träder i kraft den första dagen av den andra månaden efter mottagandet av det sista meddelandet mellan parterna, på diplomatisk väg, i vilket anges att de nationella rättsliga kraven för att detta avtal ska träda i kraft är uppfyllda.

Artikel 18

Utvärdering

Centralmyndigheterna ska årligen diskutera de åtgärder som vidtas i enlighet med detta avtal. Parterna ska, senast två år efter det att avtalet trätt i kraft, utvärdera avtalets genomförande och tillämpning och överväga om avtalet bör ändras.

Upprättat i, den oktober 2021 i två exemplar på svenska och finska språken, vilka båda texter är lika giltiga.

Sammanfattning av promemorian Avtal med Finland om polissamarbete i gränsområdet (Ds 2023:16)

Sverige och Finland har träffat ett avtal om fördjupat operativt polisiärt samarbete i Tornedalsregionen. Utredaren har haft i uppdrag att utreda och föreslå hur avtalet ska genomföras i svensk rätt.

I promemorian görs inledningsvis bedömningen att riksdagen bör godkänna avtalet. Riksgränsen på land mellan Sverige och Finland sträcker sig över stora geografiska områden. Samarbete enligt avtalet stärker statens förmåga att ingripa mot pågående brott och andra akuta farosituationer i dessa områden. Det går att genomföra avtalet i svensk rätt på ett sätt som upprätthåller högt ställda krav på rättssäkerhet.

I promemorian föreslås författningsändringar som genomför avtalet i svensk rätt. Förslagen innebär att finska polismän ska få utföra polisiära uppgifter på svenskt territorium i två olika typer av situationer. Polismyndigheten ska få begära brådskande bistånd från finsk polis om det behövs för att i gränsområdet (Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå) ingripa mot ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet. Om begäran beviljas ska finska polismän i gränsområdet få vidta de åtgärder som, i avvaktan på att Polismyndigheten kan ta över insatsen, behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt utreda brott. De ska även utanför gränsområdet få förfölja en person som kan misstänkas för det brott som föranlett biståndet. Finska polismän ska vidare utan begäran få ingripa i gränsområdet om det i deras direkta närhet uppstår en situation som innebär fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet och det finns en risk för att faran förverkligas innan svenska polismän hinner anlända och agera. De finska polismännen får i sådana situationer vidta de åtgärder som, i avvaktan på att Polismyndigheten kan ta över insatsen, behövs för att avvärja faran.

För att finska polismän ska kunna utföra dessa uppgifter måste de ha befogenheter att vidta tvångsåtgärder och använda våld. De ska enligt förslaget därför ha samma befogenheter att besluta om administrativa tvångsmedel och använda våld som en svensk polisman har enligt polislagen (1984:387). De ska även ha samma befogenheter som en svensk polisman har att verkställa undersökningsledares eller åklagares beslut om straffprocessuella tvångsmedel enligt rättegångsbalken samt att, i viss utsträckning, fatta och verkställa egna beslut om sådana tvångsmedel. Finska polismän ska vidare ha samma rätt att använda tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning som svenska polismän har att använda motsvarande utrustning.

När finska polismän ingriper i Sverige ska de vara skyldiga att följa svensk lag och annan författning samt instruktioner som meddelas av Polismyndigheten. De ska vidare så snart det kan ske rapportera vidtagna åtgärder till den som är förman för insatsen.

Polismyndigheten ska ha ansvaret för de finska polismännens verksamhet. Ansvaret inbegriper bl.a. att leda insatsen och att omedelbart ta ställning till om pågående tvångsmedel som har beslutats av en finsk polisman ska bestå samt att fullgöra de skyldigheter som enligt lag eller

annan författning är förenade med åtgärder som vidtagits av en finsk polisman. Bilaga 2

I promemorian behandlas även frågor om förutsättningarna för svenskt bistånd till den finska polismyndigheten samt vad som ska gälla för finska och svenska polismän beträffande t.ex. straffrättsligt ansvar och skydd, skadestånd och tillsyn. Beträffande in- och utförelse av vapen föreslås ett antal regellättnader, bl.a. att anmälningskravet i inregränslagen ska slopas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Den som för in en vara från ett annat EU-land till Sverige ska anmäla varan till Tullverket om varan omfattas av ett förbud mot införsel eller ett villkor för införsel som inte är uppfyllt eller om varan förs in med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift. En sådan anmälan ska göras också av den som för ut en vara från Sverige till ett annat EU-land om varan omfattas av ett förbud mot utförsel eller ett villkor för utförsel som inte är uppfyllt eller om varan förs ut med stöd av ett tillstånd som meddelats på grund av en oriktig uppgift eller en utelämnad föreskriven uppgift.

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut en vara som avses i 3 § 1, 3, 8, 10 eller 11, eller 15 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, ska dock alltid anmäla varan till Tullverket.

Den som från ett annat EU-land till Sverige för in eller från Sverige till ett sådant land för ut en vara som avses i 3 § 1, 3, 8, 10 eller 11, eller 15 när det gäller tillståndspliktiga sprängämnesprekursorer enligt 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, ska dock alltid anmäla varan till Tullverket. *Detta gäller dock inte en vara som medförs för tjänsteändamål av en svensk eller utländsk tjänsteman vid samarbete enligt de internationella överenskommelser som avses i 2–4 b kap. lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete.*

Anmälan enligt första stycket ska göras utan dröjsmål till närmaste bemannade tullkontor. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Tullverket får meddela närmare föreskrifter om anmälningsskyldigheten enligt första och andra styckena.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Förslag till lag om ändring i lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2017:496) om internationellt polisiärt samarbete

dels att 1 kap. 3 §, 2 kap. 4 §, 3 kap. 1 §, 5 kap. 1 och 4 §§ och rubriken till 5 kap. ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 4 b kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §¹

I lagen avses med

– *Schengenkonventionen*: konventionen om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985,

– *avtalet med Danmark*: avtalet av den 6 oktober 1999 mellan Konungariket Sveriges regering och Konungariket Danmarks regering om polisiärt samarbete i Öresundsregionen,

– *Öresundsförbindelsen*: den fasta förbindelsen över Öresund som den definieras i artikel 2 i avtalet med Danmark,

– *Prümrådsbeslutet*: rådets beslut 2008/615/RIF av den 23 juni 2008 om ett fördjupat gränsöverskridande samarbete, särskilt för bekämpning av terrorism och gränsöverskridande brottslighet,

– *Atlasrådsbeslutet*: rådets beslut 2008/617/RIF av den 23 juni 2008 om förbättrat samarbete i krissituationer mellan Europeiska unionens medlemsstaters särskilda insatsgrupper,

– *avtalet med Norge*: avtalet av den 4 september 2018 mellan Sveriges regering och Norges regering om ömsesidigt bistånd mellan polisens särskilda insatsgrupper i krissituationer,

– *avtalet med Finland*: avtalet av den 19 oktober 2021 mellan Konungariket Sveriges regering och Republiken Finlands regering om polissamarbete i gränsområdet,

– *referensuppgifter*: registeruppgifter som inte röjer identiteten på en person, antingen i form av en sifferbeteckning och ett fingeravtryck eller en sifferbeteckning och en dna-profil från den icke-kodifierande delen av personens dna,

– *CBE-direktivet*: Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/413 av den 11 mars 2015 om underlättande av gränsöverskridande informationsutbyte om trafiksäkerhetsrelaterade brott, i den ursprungliga lydelsen,

– *VIS-rådsbeslutet*: rådets beslut 2008/633/RIF av den 23 juni 2008 om åtkomst till informationssystemet för viseringar (VIS) för sökningar för medlemsstaternas utsedda myndigheter och för Europol i syfte att förhindra, upptäcka och utreda terroristbrott och andra grova brott, och

¹ Senaste lydelse 2020:80.

– *avtalet med USA*: avtalet av den 16 december 2011 mellan Konungariket Sveriges regering och Amerikas förenta staters regering om ett förstärkt samarbete för att förebygga och bekämpa brottslighet.

2 kap.

4 §

Om en person har upptäckts på bar gärning när han eller hon begår ett brott som kan föranleda överlämnande eller utlämning, eller om någon som är häktad eller som avtjänar ett frihetsstraff har rymt, får utländska tjänstemän fortsätta ett i sin stat påbörjat förföljande av personen över en *landsgräns* in på svenskt territorium, om en behörig svensk myndighet samtycker till det.

Om en person har upptäckts på bar gärning när han eller hon begår ett brott som kan föranleda överlämnande eller utlämning, eller om någon som är häktad eller som avtjänar ett frihetsstraff har rymt, får utländska tjänstemän fortsätta ett i sin stat påbörjat förföljande av personen över en *landgräns* in på svenskt territorium, om en behörig svensk myndighet samtycker till det

3 kap.

1 §

Danska polismän får fortsätta ett i Danmark påbörjat förföljande över en *landsgräns* in på svenskt territorium, om förföljandet avser en person som har upptäckts på bar gärning när han eller hon begår en gärning som hör under allmänt åtal enligt svensk och dansk rätt. De får även fortsätta ett förföljande av en person som har avvikit från ett frihetsberövande på grund av brott eller, i den mån utlämning till Danmark kan komma i fråga enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, ett annat frihetsberövande. Ett förföljande ska genomföras på de villkor som i övrigt framgår av 2 kap. 4–6 §§.

Danska polismän får fortsätta ett i Danmark påbörjat förföljande över en *landgräns* in på svenskt territorium, om förföljandet avser en person som har upptäckts på bar gärning när han eller hon begår en gärning som hör under allmänt åtal enligt svensk och dansk rätt. De får även fortsätta ett förföljande av en person som har avvikit från ett frihetsberövande på grund av brott eller, i den mån utlämning till Danmark kan komma i fråga enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, ett annat frihetsberövande. Ett förföljande ska genomföras på de villkor som i övrigt framgår av 2 kap. 4–6 §§.

Danska polismän får på svenskt territorium på Öresundsförbindelsen även inleda ett förföljande som avses i första stycket. De ska i ett sådant fall omedelbart anhålla om bistånd av Polismyndigheten.

Vid ett förföljande enligt denna paragraf har danska polismän de befogenheter och den rätt att använda tjänstevapen som framgår av 2 kap. 8, 9 och 11 §§.

4 b kap. Operativt samarbete enligt avtalet med Finland

Uttryck i kapitlet m.m.

1 §

I detta kapitel avses med

– gränsområdet: det område som enligt avtalet med Finland utgör den svenska delen av gränsområdet,

– den finska polismyndigheten: den myndighet som enligt avtalet med Finland är centralmyndighet i Finland, och

– finsk polisman: en finsk tjänsteman som är behörig enligt avtalet med Finland.

Bistånd enligt detta kapitel får inte lämnas av en särskild insatsgrupp.

Brådskande åtgärder efter begäran

2 §

Polismyndigheten får begära brådskande bistånd från den finska polismyndigheten om det behövs för att ingripa i gränsområdet mot ett allvarligt brott som innebär fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet. I begäran ska, i möjligaste mån, närmare anges vilka åtgärder som ska vidtas.

3 §

Om en begäran om bistånd enligt 2 § beviljas får finska polismän i gränsområdet vidta de åtgärder som, i avvaktan på att Polismyndigheten kan ta över insatsen, behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt utreda brott. De får även utanför gränsområdet på svenskt territorium förfölja en person som kan misstänkas för det brott som gav upphov till begäran om bistånd.

De finska polismännen får agera på egen hand tills svensk polis anländer. Därefter får de bistå de

svenska polismännen under deras vägledning och, i regel, i deras närvaro.

Polismyndigheten ska utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för att avvärja den situation som gav upphov till begäran om bistånd och ta över insatsen.

Brådskande åtgärder utan begäran

4 §

Finska polismän får utan begäran ingripa i gränsområdet om det i deras direkta närhet uppstår en situation som innebär omedelbar fara för en enskilds liv, hälsa eller fysiska integritet och det finns en risk för att faran ska förverkligas innan svenska polismän hinner anlända och agera.

De finska polismännen ska så snart det kan ske anmäla ingripandet till Polismyndigheten, som ska bekräfta mottagandet och utan dröjsmål vidta de åtgärder som behövs för att avvärja faran och ta över insatsen.

5 §

Vid ett ingripande enligt 4 § får finska polismän vidta de åtgärder som, i avvaktan på att Polismyndigheten kan ta över insatsen, behövs för att avvärja faran. De får agera på egen hand tills svensk polis anländer. Därefter får de bistå de svenska polismännen under deras vägledning och, i regel, i deras närvaro.

Lämplighet och ledning

6 §

Finska polismän får utföra uppgifter i Sverige i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel om de är lämpliga för uppgiften.

De ska stå under ledning av Polismyndigheten.

7 §

Vid utförande av uppgifter i Sverige i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel har finska polismän samma befogenheter som en svensk polisman har enligt polislagen (1984:387) samt de befogenheter som en svensk polisman har att

1. verkställa ett beslut om tvångsmedel som har fattats av förundersökningsledaren eller åklagare i enlighet med bestämmelserna i 24–28 kap. rättegångsbalken,

2. hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder enligt 23 kap. 3 § fjärde stycket och 6 § rättegångsbalken,

3. beordra en person att medfölja till förhör och ta med honom eller henne till förhöret enligt 23 kap. 8 § rättegångsbalken,

4. efter tillsägelse tillfälligt omhändertaga elektronisk kommunikationsutrustning från den som ska höras och besluta om kroppsvisitation enligt 23 kap. 9 a § rättegångsbalken,

5. gripa någon eller överta ett envarsgripande enligt 24 kap. 7 § rättegångsbalken,

6. ta föremål i beslag enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken,

7. förbjuda tillträde till ett visst område eller vidta andra åtgärder enligt 27 kap. 15 § rättegångsbalken,

8. göra en husrannsakan enligt 28 kap. 5 § rättegångsbalken,

9. göra en undersökning enligt 28 kap. 10 § rättegångsbalken,

10. besluta om kroppsvisitation samt hålla kvar och ta med den som ska kroppsvisiteras enligt 28 kap. 13 och 13 a §§ rättegångsbalken, och

11. omhändertaga en person enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m.

Användning av tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning

8 §

Finska polismän som utför uppgifter i Sverige i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel har samma rätt att använda tjänstevapen och andra särskilda hjälpmedel vid våldsanvändning som en svensk polisman har att använda motsvarande utrustning.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förbud för finska polismän att använda viss sådan utrustning som avses i första stycket.

Rapportering och omedelbar prövning

9 §

De finska polismännen ska så snart det kan ske rapportera en vidtagen åtgärd till den som är förman för insatsen.

Polismyndigheten ska omedelbart ta ställning till om ett pågående tvångsmedel som har beslutats av en finsk polisman ska bestå. Åtgärden ska hävas om den är felaktig eller om det inte längre finns skäl för den. Det gäller även vid prövning av ett gripande som ännu inte har anmälts till åklagare.

Ansvaret för vidtagna åtgärder

10 §

Från det att en åtgärd har rapporterats enligt 9 § åligger det Polismyndigheten att fullgöra de skyldigheter som enligt lag eller annan författning är förenade med åtgärden.

Dokumentation

11 §

Polismyndigheten ansvarar för att protokoll upprättas över sådana

åtgärder som enligt lag eller annan författning ska protokolleras. De finska polismännen ska bistå Polismyndigheten med nödvändiga uppgifter.

Finska polismän ska anteckna vad som framkommer vid ett förhör som de håller.

Föreskrifter

12 §

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om operativt samarbete enligt avtalet med Finland.

5 kap. Gemensamma bestämmelser för operativt samarbete enligt Schengenkonventionen, avtalet med Danmark, Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet och avtalet med Norge

5 kap. Gemensamma bestämmelser för operativt samarbete enligt Schengenkonventionen, avtalet med Danmark, Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet, avtalet med Norge och avtalet med Finland

1 §

Utländska tjänstemän ska, när de *utför befogenheter* enligt denna lag, följa svensk lag och annan författning samt instruktioner som meddelas av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. De ska alltid kunna styrka sin behörighet och identitet.

Utländska tjänstemän ska, när de *utför uppgifter i Sverige* enligt denna lag, följa svensk lag och annan författning samt instruktioner som meddelas av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. De ska alltid kunna styrka sin behörighet och identitet.

4 §²

Bestämmelser om svenska statens skyldighet att ersätta skador som svenska tjänstemän vållar ska inte vara tillämpliga när skadorna vållas i en annan stat i samband med gränsöverskridande övervakning eller förföljande enligt

Bestämmelser om svenska statens skyldighet att ersätta skador som svenska tjänstemän vållar ska inte vara tillämpliga när skadorna vållas i en annan stat i samband med gränsöverskridande övervakning eller förföljande enligt

² Senaste lydelse 2020:80.

Bilaga 3

Schengenkonventionen. Detsamma ska gälla när skadorna vållas i samband med samarbete enligt avtalet med Danmark, Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet *eller* avtalet med Norge.

Schengenkonventionen. Detsamma ska gälla när skadorna vållas i samband med samarbete enligt avtalet med Danmark, Prümrådsbeslutet, Atlasrådsbeslutet, avtalet med Norge *eller avtalet med Finland.*

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Efter remiss har yttranden kommit in från Arbetsdomstolen, Arbetsgivarverket, Arbetsmiljöverket, Försvarmakten, Gällivare tingsrätt, Haparanda tingsrätt, Hovrätten för Övre Norrland, Inspektionen för strategiska produkter, Justitiekanslern, Kustbevakningen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän, Sveriges advokatsamfund, Säkerhetspolisen, Tornedalsrådet, Transportstyrelsen, Tullverket, Umeå universitet och Åklagarmyndigheten.

Civil Rights Defender, Haparanda kommun, Kiruna kommun, Offentliganställdas Förhandlingsråd, Pajala kommun, Service- och kommunikationsfacket (Seko), Sveriges akademikers centralorganisation (Saco) och Övertorneå kommun har inte inkommit med svar eller avstått från att yttra sig.